

РЕСПУБЛИКАЛЫҚ
ҒЫЛЫМИ-ӘДІСТЕМЕЛІК
ЖУРНАЛ

ULAGATTY
USTAZ

ҚР Оқу-ағарту министрлігі
№ 514 бұйрықпен бекітілген

Білім беретін, ғылыми,
танымдық, жарнамалық басылым

МББ аты: Республикалық ғылыми-әдістемелік журнал «ULAGATTY USTAZ»

МББ тілі: қазақша, орысша, ағылшынша

Шығу жиілігі: айына 1 рет Тарату аумағы: Қазақстан Республикасы

Меншік иесі: «Ulagatty Ustaz» ЖШС Алматы қаласы Бас редакторы: Нагиев И. Б.

Негізгі тақырыптық бағыты: білім беретін, ғылыми, танымдық, жарнамалық

Республикалық ғылыми-әдістемелік журнал «ULAGATTY USTAZ»
жарияланған ақпараттардың авторлық құқы ақпарат авторына тиесілі, редакция жауапты емес.
Жарияланған ақпарат авторларының пікірлері редакция көзқарасын білдірмейді.

Астана қаласы Қазақстан Республикасының

Ақпарат және Қоғамдық даму министрлігінің

Ақпарат комитеті 2023 жылғы 12 ақпандағы

Мерзімді баспасөз басылымын, ақпараттық агенттікті және желілік

Басылымды есепке қоюы туралы куәлігі № KZ51VPY00117354 берілген.

Тапсырыс: 562 Таралымы: 3000 дана.

Журнал «Ulagatty Ustaz» ЖШС баспаханасында басылды.

Алматы қаласы – 2026 жыл Телефон: 8 777 087 6843

Бала бойына ұлттық құндылықтарды дарыту жолдары

БЕКБЕРГЕНОВА ПЕРИЗАТ ЕСЕНГЕЛЬДИЕВНА
Жамбыл облысы, Талас ауданы, Қаратау қаласы
"Бәйтерек" бөбекжай бақшасының
тәрбиешісі

Бүгінгі таңда жас ұрпағымызды ата-бабамыздан қалған баймұрамыз салт-дәстүрлерімізбен, мәдени құндылықтарымызбен таныстыруымыз керек.

Ұлттық құндылықтар дегеніміз не? Әр ұлттың өзінің ұлттық құндылықтары болады. Бір ұлтты екіншілерінен ерекшелендіріп тұратыны оның: тілі, ертегілері, мақал-мәтелдері және батырлар жырлары, әдет-ғұрпы, салт-дәстүрі, мәдениеті, өнері, тағамдары, ұлттық қолөнері, тұрмыстық бұйымдары, ұлттық ойындары, т.б. өзгелерге ұқсамайтын қасиеттері. Осылардың бәрі – ұлттық құндылықтарға жатады.

Кез-келген ұлттың сипаты бес қағидаға келіп тіреледі. Біріншісі –тілі, екіншісі –діні, үшіншісі-дәстүрі, төртіншісі –тарихы, бесінші-атамекені. Құндылықтар –шынайы ғана болады, ол адамға тәуелді емес, дей тұрғанмен ол ең алдымен адам санасында орын алады.Құндылықтарды сезім арқылы қабылдап, ал сана арқылы түсінуге болады, соның нәтижесінде тұлға құндылықты игереді,соған сай әрекет етеді.

Дана халқымызда «Ағаш түзу, әдемі болып өсу үшін оны көшет кезінде баптау керек, ал қисық ағаш болып өскенде оны түзете алмайсың» деп бекер айтылмаған. «Мәңгілік ел» идеясында өскелең ұрпақ тәрбиесіне баса мән берілген. Ал адамгершілік тұрғыдан құнды қасиеттері бар, рухани бай тұлғаны қалыптастыру сәби кезінен бастау алатыны белгілі.

Балабақша қабырғасынан бастап, Отан, ел, жер ұғымының киелігін білу, салт-дәстүр, мәдениетін, тарихын бойына сіңіріп өсіру-ең маңызды қағидат. Ендеше бұл тұрғыда отбасы мен педагогтің атқарар рөлі зор.

Білім арудың негізгі қағидасы тәлім-тәрбие.

Расында,бар күшімізді білімге жіберіп, бала тәрбиесін назардан тыс қалдырсақ, біздің ұрпақ алдындағы үлкен қателігіміз де сол болмақ. «Бала тәрбиесі-баршаға міндет» Бүгінгі таңда балаға ұлттық құндылықты дәріптеу, үйрету, санасына сіңіру – отбасынан басталады. «Ұяда не көрсе, ұшқанда соны іледі» деген атам қазақ бекер айтпаса керек. Отбасындағы ата-әже, әке –шеше, аға-іні, әпке-қарындас арасындағы сыйластық пен қарым қатынастан бастау алады. Тәрбие жас ұрпаққа бірінші болып берілуі керек. Егер тәрбие жоқ отбасында- еш бір құндылықтың ізі де болмайды.

Ата-анадан кейінгі ұлттық құндылықтармен тәрбиелеу ұстаздың қолында екені баршамызға мәлім.

Олай болса, ақылды ұрпақ тәрбиелеп,ертеңге сенімді ұрпақ табыс ету де біздің еншімізде десе де болады.

Бала бойына ұлттық құндылықтарды сіңіре отырып, адамгершілікке тәрбиелеудің маңызы: ұлттық тәрбиенің мақсаты болашақта ұлттық сана-сезімі жоғары, өз елінің салт-дәстүрін, тарихын, мәдениетін жақсы білетін, сүйетін, ұлттық құндылықтар мен жалпы адамзаттық құндылықтарды ұштастыра білетін ұлтжанды тұлға тәрбиелеу. Ұлттық санасын ояту, өз ұлтының ана тілін, дінін, мәдени мұраларын меңгерту. Бала бойына жанашырлық, сенімділік, шыдамдылық, намысшылдық тәрізді ұлттық мінезді қалыптастыру. Ұлттық тәрбиеміздің негізгі көздері – әдет-ғұрып, салт дәстүр мен ұлттық әдебиетіміз.

Сонымен бірге отбасы тәрбиесінің ұлттық ерекшеліктері, жеті ата тура лы түсінік, туыстық қарым-қатынас атаулары, ата-ана мен перзент алдындағы парыз бен қарыз, ұлттық намыс. Міне, осыларды бала санасына сіңіріп, бойына дарыта білу - ұрпақ тәрбиесіндегі ең басты қағидамыз. Халқымыз қандай да бір білім мен өнегені балаға қолма-қол көрсету, көрсете отырып үйретуді басшылық еткен. Тәрбиелеудің ұлттық үрдісінде баланың қандай да бір ұнасымды қылығын мадақтап отырған. Өйткені, бала қашанда үлкендердің өзіне ыстық ықылас, ізгі ниет көрсеткенін күте ді. Сол үшін де баланы ынталандыру үшін мадақтау арқылы психикасына ықпал етудің үлгісін қалыптастырған. Ынт аландыруды баланың жас ерекшелігіне сай ұтымды пайдалана білген. Балалардың ұлттық санасын оятуға, бойындағы мәліметтерін дамытуға байланысты шараларды ұйымдастырғанда ұлттық киім, құнды жәдігерлер туралы үнемі айту, соларға қызықтыру, оны шынайы өмірмен байланыстыру т.б. әрекеттерді жиі қайталап отырған абзал. Бұдан бала ұлттық құндылықтың маңызын түсінеді, қызығады. Бала тілінің дамуы өзін қоршаған ортамен тығыз байланысты. Туғандары, анасы қай тілде сөйлесе, бала да сол тілде алғашқы сөздерін айта бастайды. Бала тілі - бал, олар түрлі пікірлер айту арқылы өз қиялын жеткізеді. Әр Қазақстан азаматы өз ана тілінде еркін сөйлеп, тілін құрметтеп, Отанының мемлекеттік тілін жетік меңгеруі тиіс. Осы сәтте балаға отбасы үлгі болуы қажет. Ал мектепке дейінгі ұйымда педагог баланың ойын дамытып, жігерлендіріп, алға жетелеу арқылы талпындырып отыруы керек. Ана тілі рухани тірегіміз екенін сәби көңілдеріне сіңіріп, олардың тіл байлығын дамыту бағытындағы шараларда тіліміздің тазалығын сақтауға барынша көңіл бөлген жөн. Осы орайда мен де оқыту мен тәрбие ісінде ұлттық сипатымызды айқындайтын халықтық педагогиканы, атап айтсам, ұлттық ойындар мен салт-дәстүрлерімізді үнемі көрсетіп, айтып, қызықтыра білуіміз өте маңызды. Менің алдыма келген әрбір бала жеке тұлға, олардың өз салт-дәстүрі мен мәдениетіне, ұлттық ойынына қызықпайтын бала болмайды. Әрине ол үшін әдіс-тәсілдер мен ойынды баламен бірге ойнау кезінде, бала тәрбие мен дамуында ойынның маңызы зор.

Баланы ойната отырып- ұлттық құндылыққа баулуымыз керек. Ұлттық құндылықтарды бойына сіңіруге бірден бір құрал шараларда болсын, пікір-таластар мен сайыстар болсын, спорттық жарыстар, ойындар болсын халықтық педагогикамен, ұлттық тәрбиемен ұштастырып отыру керек деп ойлаймын. Баланы ұлттық қасиеті жоғары, маңызын жоғалтпаған дәстүрдің озық үлгілерімен сусындатып, оның мағынасын ашатын іс-шараларды да өткізіп отырамыз. Мысалы «Қош келдің, Әз-Наурыз!» мерекелік ертеңгілікте педагогтер бүлдіршіндер мен ата-аналарын қатыстыра отырып, салт-дәстүрден көріністер қойып, бір –бірінің өнерін тамашалап, бағалап қана қоймай, дәстүрді жаңғырта түседі.

Бұл орайда бала емес, үлкендердің өзі ұмытылып бара жатқан дәсүрімізге сүйсіне орындап, мақтанышпен жеткізеді. Балаларды бір-біріне сұрақ қойдыртып, диалогқа шақыру,ынтымақтастық орта қалыптастыру, олардың келешек білім алуға даярлауға ықпал етеді. Әсіресе мұндай жұмыстарда екеуаралық кері байланыс міндетті түрде болуы шарт.Бұдан бала ұлттық құндылықтың маңызын түсінеді,әрі қызығушылығы артады. Мұндағы мақсатымыз-қазақтың салт-дәстүрлері арқылы балалардың бойына мәдени, рухани–және адамгершілік құндылықтарды дарыту. Халқымыздың ғасырдан-ғасырға жалғасып келе жатқан мәдени бай мұрамызды бүгінгі ұрпаққа жеткізу. Ата-бабамыздан қалған мол мұрамызды балаларға кішкентайынан бастап үйретсек, келешекте өз елін, өз ұлтын қастерлейтін ел азаматтарын тәрбиелейтініміз айдан анық.

«Ел болам десең, бесігіңді түзе»,-дегендей қазақ халқында салт-дәстүр өсіп келе жатқан баланың ой-санасын қалыптастыруға, өзінің ұлт өкілі ретінде өсіп, үлгі-өнеге алуына әсерін тигізеді.Сондықтанда осы бағытта жұмыс жасауды отбасы және балабақша болып қолға алған маңызды.Тәрбие мен білім қатар жүретін дүниелер, тәрбие мен білімді бөліп қарауға болмайды. Бұл дүниелер бірін — бірі толықтырып тұратын ажырамас сапа болып саналады. Біздің басты міндетіміз-қазақтың еліне, жеріне,әрбір тау-тасына иелік ете білу сезімін жас ұрпақтың жүрегіне, санасына сіңіру. Қазақта қандай дүние,қандай рухани байлық болса,сонымен мақтана алатын саналы, интеллектуальдық мінез-құлқы қалыптасқан, өз елінің өзге елдермен бәсекеге қабілетті болуын қамтамасыз ететін парасатты да патриотты ұрпақ тәрбиелеу.

Мектеп жасына дейінгі кезеңде ойынның бала өмірінде алар маңызы ерекше. Ойындар жалпы ойлау процесінің икемділігіне, зейініне, қабылдауына, логикасын,қиял ұшқырлығын қалыптастыруға ықпал етеді. Ұлттық ойындардың бала дамуына қосатын рөлі мен маңызы зор. Баланың бойына мейірімділік, адамгершілік, әдептілік сынды қасиеттерді сіңіріп, жан-жақты тәрбие беруіміздің де маңызы ерекше болып табылады. Сондықтан балаларға әр күнін ұлттық салт-дәстүр мен мәдениетімен, ұлттық ойындарымен т.б қызығушылықтарын арттыру арқылы жан-жақты дамыған ұрпақ тәрбиелей аламыз. Отан сүйгіштікке баулу олда үлкен маңызға ие. туымызды жықпай,ұлан-байтақ жерімізді қорғайтын патриотты тәрбиелеу біздің міндетіміз болып табылады.

Заттық-кеңістіктік дамытушы орта

АХМЕТОВА ТОЛКЫН ДИЛЬДАЕВНА
Жамбыл облысы, Талас ауданы, Қаратау қаласы
"Бәйтерек" бөбекжай бақшасының
тәрбиешісі

Балалардың дамуындағы маңызды факторлардың бірі – олардың қабілеттерін қалыптастыруға қолайлы жағдайлар жасау болып табылады. Баланы жан-жақты дамытудың тиімді жолдарының бірі, бала қабілетін арттыратын қолайлы заттық кеңістік дамытушы ортасын ұйымдастыру, құру болып табылады.

Заттық-кеңістік дамытушы орта дегеніміз не, оны қалай құрамыз? – деген сұрақтар туындайды.

Заттық-кеңістік дамытушы ортаны құруда міндетті түрде әр жастағы балалардың жеке ерекшеліктері мен қабілеттерін, қызығушылығын ескеруіміз қажет,

Заттық-кеңістіктік дамытушы орта – балаға заттар мен ойыншықтарға еркін қолжетімділікті және немен айналысатынын өз бетінше таңдауын, өз идеяларын іске асыру мүмкіндігін қамтамасыз ететін, балалардың бастамасын қолдау үшін жоспарланған әртүрлі материалдары бар ортаның болуы.

Дамытушы ортада бала ересектердің өзіне деген мейірімді қарым-қатынасын, дербестігін ынталандыруын, жеке басын құрметтеуін, балаға қиын сәттерде қолдау көрсетілетінін сезіне білу керек.

Дамытушы ортада балаға өз қызығушылықтары мен мүмкіндіктеріне сүйене отырып, өзін қызықтыратын ойын материалдарымен ойнауға мүмкіндік ала алуы тиіс.

Дамытушы ортада баланың мектепте оқуға қажетті дағдыларды жетілдіріліп, әртүрлі әлеуметтік ортадан шыққан балалардың сапалы мектепке дейінгі білім алуы үшін тең бастапқы мүмкіндіктерді қамтамасыз етілуі тиіс.

Дұрыс құрылған дамытушы ортада бала әрекетке ынталандырылады, бала тұлға ретінде дамиды, қабілеттерінің ерте көрінуіне ықпал болады және еркін шешім қабылдауға қалыптасады.

Заттық-кеңістіктік дамытушы ортаға қойылатын жалпы талаптар:

- қауіпсіз;
- қолжетімді;
- әртүрлі;
- мазмұнды;
- көп атқарымды;
- өзгермелі;
- тартымды.

«Балалар үшін – бұл олар үшін ойын түрінде қызықты оқыту;

-ата-аналар үшін – бұл балаларды тиімді оқыту, яғни, балаларды мектепке жақсы дайындаған оқыту бағдарламалары; шаршамай оқу; балалардың денсаулығын сақтау; оқудың жетістігі; оқуға деген ұмтылысты сақтау, беделді мектепке қабылдау мүмкіндігін қамтамасыз ету және т.б.;

-тәрбиешілер үшін – бұл олардың қызметін мектепке дейінгі білім беру ұйымдарының басшыларының, ата-аналардың оң бағалауы; барлық балалардың барлық бағдарламаларды сәтті жүзеге асыруы; балалардың оқу үдерісіне қызығушылығын сақтау; балалардың табысты дамуы; балалардың денсаулығын сақтау; педагогикалық процесті барлық қажетті құралдармен және жабдықтармен қамтамасыз ету және т.б.;

-басшы үшін – бұл ата-аналар мен балалардың тәрбиешілер қызметіне берген жоғары бағасы; балалардың денсаулығын сақтау; педагог пен балалар іс-әрекетінің жетістігі; балалардың оқу уақытын және педагогтардың жұмыс уақытын ұтымды пайдалану; таңдалған бағдарламаларды толық игеру, балаларды мектепке сапалы дайындау

Заттық-кеңістіктік дамытушы ортасын жобалауды, білім беру салалары «Денсаулық», «Қатынас», «Таным», «Шығармашылық», «Әлеумет» бойынша қалай жүзеге асыруға болады.?

«Денсаулық» білім беру саласы бойынша, балалардың денсаулығын сақтау дағдыларын дамыту үшін дене шынықтыру жабдықтарын, оқу құралдарын және т.б. мақсатқа сай таңдау, орналастыруға қойылатын негізгі талаптар сақтау;

Сауықтыру-шынықтыру орталығы, дене шынықтыру алаңы, балалар алаңдарын талапқа сай жабдықталуы. Жабдықты таңдаудағы маңызды талаптардың бірі – оны пайдалану кезінде балалардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету болып табылады. Жабдық жасалған материалдар гигиеналық талаптарға сай, экологиялық таза әрі берік болуы керек.

«Қатынас» білім беру саласы бойынша, балалардың коммуникативтік дағдыларын дамыту, ауызша сөйлеуді қалыптастыру, әр түрлі өмірлік жағдайларда қатынас дағдыларын меңгеру, Қазақстан халқының мәдениеті, әдет-ғұрыптары мен дәстүрлерімен танысу, мәнерлеп оқу және қайта айту, дыбыстық сөйлеу мәдениетін тәрбиелеу, белсенді сөздік қорын байыту, сөйлеу нормаларын меңгеру, мемлекеттік және орыс тілдерін оқыту арқылы балалардың іс-әрекетінің әр түрлі түрлерінде тәрбиеленушілердің ауызша және дәйекті сөйлеуін дамыту. Дамытушы ортада «Қатынас» білім беру аймағын, коммуникативті дағдылар, мектеп жасына дейінгі балалардың «қалыптасып келе жатқан сауаттылық» принципі, кітаптар орталығын құру.

«Таным» білім беру саласы бойынша, балалардың танымдық дағдыларын дамыту үшін жаңа буынның ойын жабдықтарын мақсатты таңдау және ұтымды пайдалану, мектеп жасына дейінгі балалардың танымдық дағдыларын дамыту орталықтарын құру, пәндік-кеңістік, дамытушы модельдер, танымдық, зерттеханалық орталықтарын құру.

«Шығармашылық» білім беру саласы бойынша, балалардың шығармашылық дағдыларын дамыту орталықтарын, театрландыру,сурет салу,қолөнер орталықтарын құру.

Әлеумет» білім беру саласы әлеуметтік дағдылар мен өз бетінше үйрену дағдыларын меңгеруді; қоғамдағы мінез-құлықтың адамгершілік нормаларын, сондай-ақ жалпыадамзаттық құндылықтарды меңгеруді; баланың құрдастарымен және ересектермен қарым-қатынас жасай алуын; дербестікке тәрбиелеуді; айналадағы адамдарға құрметпен қарауды, өз отбасына тиесілік сезімін, эмоциялық жауаптылықты, эмпатияны қалыптастыруды; қазақ халқының, сондай-ақ басқа да халықтардың тарихы мен мәдениетін білу мен құрметтеуді, туған жер туралы түсініктерді; әр түрлі еңбек түрлеріне және әртүрлі мамандықтағы адамдарға қызығушылықты қалыптасуын тәрбиелеу. «Әлеуметтік дағдыларды дамыту», «Қауіпсіз жол» орталықтарын құру.

Мектеп жасына дейінгі балалардың шығармашылығы көп қырлы болғандықтан, баланың қызығушылығын қолдап, жаңғыртып отырғанда ғана бала бойындағы шығармашылық әлеуетті ашуға ықпал етеміз. Осылайша, нәтижелі ұйымдастырылған заттық-дамытушы орта, балаларға қуаныш сезімін, балабақшаға деген жағымды қарым-қатынасын, балабақшаға келуге деген тілекті шақырады, жаңа әсерлер береді және білімдермен байытады. Белсенді шығармашылық әрекетті тудырады, мектепке дейінгі балалардың зияткерлік және әлеуметтік дамуына мүмкіндік беріп, баланың шығармашылық әлеуетін ашуға ықпал етері сөзсіз.

Жаңа инновациялық технологияның басты тиімділігі

ДАУРЕНБЕКОВА ГУЛБАГИЛА МАРАТКЫЗЫ
Жамбыл облысы, Талас ауданы, Қаратау қаласы
“Бәйтерек” бөбекжай бақшасының
тәрбиешісі

Еліміздің мәртебесінің биік болуы қоғам мүшелерінің келешек ел қожасы – жас ұрпақтың белсенділігі мен іскерлігіне тікелей байланысты болмақ. Қазіргі таңда еліміздің келешегін, нағыз өз елін сүйетін, әдет-ғұрпын, салт-санасын қастерлейтін ұрпақты тәрбиелеу - біздің басты парызымыз. Жас жеткіншектерді тәрбиелеуде, білім беруде алдына қойған басты мақсат - білім беру мен тәрбие үрдісіне инновациялық қызметті енгізу арқылы білім сапасын арттыру, өз ұлтының тарихын, мәдениеті мен тілін қастерлейтін және оны жалпы азаматтық деңгейдегі рухани құндылықтарға ұштастыра білетін ұлтжанды тұлға тәрбиелеу.

Қазіргі инновациялық технология туралы айтатын болсақ, технология грек сөзінен, яғни өнерпаздық, шеберлік, іскерлік деген ұғымды білдіреді. Инновация дегеніміздің өзі жаңалықты енгізу, жаңалық әкелу, жаңа әдістеме мен жаңа технология. Орыс педагогі К.Д.Ушинский айтқандай, «Қазіргі заман талабына сай, әр мұғалім, өз білімін жетілдіріп, ескі бір сарынды сабақтардан гөрі, жаңа талапқа сай инновациялық технологияларды өз сабақтарында күнделікті пайдаланса, сабақ тартымды да, мәнді, қонымды, тиімді болары сөзсіз».

Жаңа инновациялық технологияның басты тиімділігі бұл оқытушыға оқу үрдісін түбегейлі өзгертуге, оқытудағы пәнаралық байланысты күшейте отырып, білім алушылардың дүниетанымдарын кеңейтуге және қабілеттерін көре біліп, оны дамытуға толық жағдай жасайды.

Қазіргі заманның даму қарқыны балалардың шығармашылығын жаңаша, ғылыми-зерттеу бағытында құруды талап етеді.

Бүгінгі күні Қазақстанда білім берудің өзіндік ұлттық үлгісі қалыптасуда. Педагогика ғылымында баланың тұлғалық дамуына бағытталған жаңа оқыту технологияларын шығаруға ұмтылыс көбеюде. Келер ұрпаққа қоғам талабына сай тәрбие мен білім беруде педагогтардың инновациялық іс-әрекетінің ғылыми-педагогикалық негіздерін меңгеруі - маңызды мәселелердің бірі. Сондықтан да балалардың ой-өрісін, ұлттық мәдениетін, ұлттық рух пен сана-сезімін дамытып, алғыр тұлғаны қалыптастыруда тәрбие жүйесіндегі инновациялық іс-әрекеттердің ендірілуі үлкен жетістіктерге жетелейді. Бүгінгі мақсат - әрбір балаға түбегейлі білім мен мәдениеттің негіздерін беру және олардың жан-жақты дамуына қолайлы жағдай жасау.

«Халық пен халықты теңестіретін - білім» - деп қазақтың заңғар жазушысы Мұхтар Әуезов айтқандай, білім бәсекесіне бейім шәкірт тәрбиелеу

- біздің мақсатымыз. Сондықтанда жаңа жаңалықтардан қалмай жаңалық жаршысы болуымыз керек. Бұл мақсаттарға жету үшін педагогтің ізденісі, жаңа тәжірибе, жаңа технологиялар қолдану қажеттілігі туындайды. Инновациялық технологияларды қолдана отырып оқыту - таным әрекетін ұйымдастырудың ұтымды формасы.

Мақсаты – оқу үрдісінің өнімділігін арттыру. Инновациялық технологияны қолдану: оқып үйрену, меңгеру, өмірге ендіру, дамыту кезеңдері арқылы іске асады. Инновациялық оқыту білімді тереңдетумен қатар, баланы оқу әрекетіне жетелеп, олардың оқуға деген ынтасын оятады. Нақты мақсатқа қандай әдіс-тәсілдердің көмегімен жетуге болады? Оқу мақсатының жүйесінде берілген мақсаттың негізгі категорияларын пайдалана отырып, педагог өз еңбектерінің нәтижесі туралы ақпарат алуға мүмкіндік алады. Демек, мақсат пен нәтиже - жаңалыққа бет бұрудың кілті

Инновациялық үрдістің негізі - жаңалықтарды қалыптастыру, қолдану, жүзеге асырудың тұтастық қызметі. Кез -келген жаңа әдіс жекелік, сондай-ақ уақытша жоспарға жатады. Бұл яғни, бір педагог үшін табылған жаңа әдіс, жаңалық басқа педагог үшін өтілген материал тәрізді. Инновация білім деңгейінің көтерілуіне жағдай туғызады. Еліміздің білім саласында жүргізіліп жатқан реформаның басты мақсаты-ой-өрісі жаңашыл, шығармашылық деңгейде қызмет атқара алатын, дүниетанымы жоғары, жан-жақты қалыптасқан жеке тұлға тәрбиелеу.

Мектеп жасына дейінгі балаларды дамыту мәселесі қазіргі таңда мемлекеттік саясаттың ажырамас бөлігі болып отыр. Бала болашағымыз десек, сол балаға жүйелі білім беріп, ынта-ықыласын дұрыс бағыттауды, қабілет-қасиеттерін дамытуды балабақшадан бастауымыз керек. Мектепке дейінгі білім беру стандарты мектепке дейінгі тәрбие мен мектепалды даярлық топтарында педагогикалық үрдісті ұйымдастыруда жаңашыл әдіс-тәсілдерді пайдалануға мүмкіндік береді. Балабақшада жаңа педагогикалық технологияларды пайдаланудың басты мақсаты: оқыту мен тәрбиелеуде инновациялық ойын технологиясының элементтерін пайдалана отырып, жан-жақты, білімді, құзыретті тұлға тәрбиелеу.

Қазіргі таңдағы білім беру инновациялық технология түрлері:

1. Денсаулық сақтау технологиясы
2. Жобалы-іс шығармашылық технологиясы
3. Зайцев технологиясы
4. Әуенді кесте технологиясы
5. Дамыта оқыту технологиясы
6. Ақпараттық қатынастық технология
7. Ойын технологиясы
8. ТРИЗ технологиясы.

Дамыта оқытудың нәтижелі болуы тәрбиеші мен тәрбиеленушінің арасындағы жаңаша қарым-қатынас арқылы ғана өз жемісін береді. Бүгінгі күн бәсекелестік пен жоғары технологияның, ғылым мен білімнің заманы.

Сондықтан оқыту процесінде жана педагогикалық технологияларды пайдалану әрбір ұстаздың міндеті.

Аталған педагогикалық технологиялар мен инновациялық құралдар балабақшада балалардың жас ерекшеліктерін ескерген, әр сатыға балалардың қабылдау мүмкіндіктерін ескерген жағдайда ғана пайдалануға болады. Мектепке дейінгі балалардың есте сақтау қабілеті әлсіз, қабылдау процестері тұрақсыз келеді. Сондықтан олар затты қолмен ұстап, көзімен көргенді ұнатады. Осыған сәйкес, мектепке дейінгі балалардың оқу іс-әрекеттеріне көрнекілік, ойын технологиясын кеңінен қолданған жөн.

Тәрбиеші – бала бойына білім нәрін себетін басты тұлға. Жаңашыл тәрбиеші даярлауға қойылатын талаптар студенттерді оқытудың жаңа түрлерімен қаруландыра отырып, қазіргі уақыттағы кәсіптік дағдыларын игеруге бағытталған оқытудың жаңа жолдарын енгізуді көздейді.

Қорыта келгенде, аталған педагогикалық технологиялар мен инновациялық құралдар балабақшада балалардың жас ерекшеліктерін ескеріп, әр сатыға балалардың қабылдау мүмкіндіктеріне сай пайдалануға болады.

Мектепке дейінгі балалардың есте сақтау қабілеті әлсіз, қабылдау процестері тұрақсыз келеді. Сондықтан олар затты қолмен ұстап, көзімен көргенді ұнатады. Осыған сәйкес, мектепке дейінгі балалардың оқу іс-әрекеттеріне көрнекілік, ойын технологиясын кеңінен қолданған жөн деп санаймын.

**ЖАҢА ТЕХНОЛОГИЯЛАР АРҚЫЛЫ
БАСТАУЫШ СЫНЫП
ОҚУШЫЛАРЫНА ЗАМАНАУИ
ТҮРДЕ БАҒЫТ-БАҒДАР БЕРУ**

ӘБДРЕЙ ИНДИРА ӨМІРБЕКҚЫЗЫ
Қызылорда қаласы
«Рақымжан Әліарыстанұлы жеке мектебі»
Бастауыш сынып мұғалімі

Бүгінгі таңда ақпараттық-коммуникативтік технологияларды кез келген сабақта пайдаланудың маңызы өте зор. Оқушылардың өз бетінше білім алуына, ізденуіне көп мән берілуі тиіс. Оларды білім алуымен қатар ізденімпаз, тапқыр, ой-өрісі жоғары дамыған, өз ойын, пікірін ашық білдіретін, жаңашыл, креативті, заман талабына адамгершілігі мол тұлға етіп тәрбиелеу керек. Бүгінгі заман талабы – қоғамның дамуымен бірге болашақ жастарды жаңашылдыққа, ізденімпаздыққа, еңбексүйгіштікке тәрбиелеу.

Осы аталғандарды іске асыру үшін кез келген сабақта инновациялық технологияларды құзыреттілігін арттырып, тиімді пайдалану маңызды болмақ.

Инновацияны тиімді пайдаланатын ұстаз – қабілетті, жан-жақты шәкірт тәрбиелей алады. Шәкіртті қарапайым бала деп емес, жеке тұлға ретінде дамыту қажет. Әр ұстаз оқу тәрбие жұмысына шығармашылықпен қарап, жаңа заман талабына сай, осы технологиялардың мазмұнына сай, сабақты түрлендіру мақсатында оқытудың түрлі әдістерін пайдаланса, игі нәтижеге жетері сөзсіз. Қоғамымыз өте тез, шапшаңдықпен қарқындай дамып отырған мына заманда халық ағарту саласының қызметкерлеріне түсер салмақтың жеңіл болмасы да анық. Заман талабы мен уақыт көшінеілесу ұстаздар қауымына үлкен сын.

Ғаламтордың алдында қызығушылықпен отырған бала, уақытын босқа өткізіп отырғанын білмей, өзін-өзі басқара алмай отырғанында, терең салмақ жатыр.

Ал, ұстаздың міндеті әлеуметтік желіге қызығып отырған баланың назарын оқуға аудару. Иә, өте ауыр да, күрделі міндет.

Ұстаз қай заманда да төзімділік танытып, қиындықты жеңе білген.

«Шәкірт тәрбиелесең, болашағың тұнық» деген сөз бар халықта.

Қазіргі алдымызда отырған шәкірт компьютерді жақсы меңгеріп, бағдарлама мен ойындардың мыңдаған түрлерін жетік біледі. Оларды оңайшылықпен оқытамыз деген әрекетіміз бекершілік екендігіне сабақ өткізген сайын көзім жете түскендей. Шешімді, қорытындыны баланың өзіне қалдырғанда, олардың ойларын тыңдап, таңқаласың! Таңқаласың, бірақ сол таңданан саған күш-қуат береді, жігерлендіріп, шәкірттің талабына сай жұмыс жасау қажеттігін түсініп, өзіңнен-өзің жаңа жолдар іздеуге талпынасың. Сол жолдардың бірі де бірегейі бағалау.

Оқушыларды сабаққа ынталандыру мақсатында өзара бағалау мен өзін-өзі бағалауға қосылдыру. Бағалау түрлерін енгізу – оқушылардың өзіне деген сенімділігін, өзгеге деген шынайы көзқарасын қалыптастырады

Оқу үрдісінде бағалау түрлерін қолдану, білім сапасы, таным мен оқу үдерісінің дамуына ықпал етеді. Оқушылар бағалау кезінде өздерінің қате жіберіп қоюлары мүмкін екенін түсінеді және мұндай жағдай ұят емес, керісінше одан сабақ алу керек деп қарастырады. Бағалау түрлері үнемі іске асқан жағдайда, оқушы табысқа қол жеткізуге ұмтылады, өзгенің пікірін қабылдауды үйренеді, менсінбеушілікті тастап, керісінше өзгенің пікірін құрметтеуді үйренеді. Оқушы өзін-өзі бағалау кезінде оқыту дәлелдемелерін жинайды, олардың мағыналарын өзінше түсіндіреді.

Өз жұмыстарын салыстырады және талдайды. Топтағы өз жұмыстарына ынтымақтаса отырып, түзетулер енгізеді, жаңа мақсаттар қояды. Өзін-өзі бағалау кезінде ағаттықтарды жоюға, мақсатқа қол жеткізуге тырысады. Жұмыс барысында өз ойын, өз пікірін білдіреді.

Мұғалімдер бағалау түрлерін оқыту тәжірибесінде күнделікті қолданады. Ал оқушының өз-өзіне, басқаға, топқа баға беруі өте маңызды, себебі оқыту тәсілдерін жақсартуды емес, оқушыларды өзінің оқуына анағұрлым тиімді тартылуына мүмкіндік береді, дамытады.

Біз осы уақытқа дейін мұғалімнің жауап алу әдістерін жақсарту жолдарымен қоятын бағасына басты назар аудардық. Егер де біз балаларды өзінің оқуына тартқымыз келсе, біз ең алдымен баланың өзіндік ойын айтуға, өзіндік пікірін қалыптастыруға көп көңіл бөлуіміз қажет.

Мұғалімдер оқушылардың бірқатар көрсеткіштер бойынша алға жылжуын бағалау үшін, сабақтарда бағалау түрлерін қолданды.

Бағалау түрлерін сабақ үрдісінде пайдалануда қандай қиындықтар, қандай нәтиже бергендігін апта сайын кездесіп, талқылап отырды. Сонымен қатар, мектебімізде әкімшілік тарапынан арнайы топ құрылып, топ мүшелері әр мұғалімнің бағалау түрлерін қалай, қай дәрежеде қолданып жатқанына сараптама жасады және маңыздылығына тоқталды.

Сараптама барысында бағалау критерийлерін құруда және түсіндіруде әлі де қиыншылықтардың кездесіп жатқаны туралы айтылды. Оқушы табысқа қол жеткізу үшін, әлі де уақыттың аздығы қол байлау болуда. Топ мүшелері мұғалімдердің жеткен жетістіктері мен кемшіліктерін анықтап, қалай жақсартуға болатындығын қарастырды.

Қазіргі таңда Қазақстанда білім беру жүйесін дамытуға баса көңіл бөліп отыр. Білім беру саласындағы мемлекеттік саясаттың басым бағыты өскелең ұрпақты тәрбиелеу жүйесін дамыту.

Қазақстан Республикасының білім беру стандартында білім берудің басты міндеті логикалық ойлауды дамыту болып табылатындығы атап айтылған. Логика дегеніміз – ойлауды дұрыс құрудың заңдары мен формалары, ережелері туралы философиялық ғылым. Ойлау – шындықтың санада бейнеленуі. Ол біріншіден – дүниетанудың нәтижесі болса, екіншіден – дүниені тереңірек, толығырақ танып – білудің құралы.

Оқушыларды логикалық ойлауға үйретуді, сол арқылы ой-өрісін кеңейтуді, информатикалық тілде сөйлетуді, ұқып- тылыққа баулуды мақсат еткен әрбір мұғалім қызықты тапсырмалар арқылы оқушылардың пәнге қызығушылығын арттыру, логикалық есептерді тиімді тәсілдермен шешу жолдарын үйрету проблемасын қояды. Логикалық тапсырмалар оқушының жас ерекшелігін ескере отырып құрастырылады да, теориялық білімдерін кеңейтіп, оны практикада қолданылуына ықпал етеді. Оқушылардың логикалық ойлауға үйренуі және логикалық ойлауының дамуы олардың өздігінен ізденіп жұмыс жасауына жол ашады. Логикалық тапсырмалар оқушының интеллектуалдық деңгейін көтеретін болғандықтан әр сабақта тапсырмаларды түрлендіріп, қызықтырып қолдану көзделеді.

Бұл оқушылардың жеке тұлғасын, рухани әлемін, ынтасы мен қабілетін дамыту, оқушылардың өз күшіне сенімін арттыру, шығармашылық қабілетін дамыту мәселесін шешуге көмектеседі. Оқушылармен ойындар, ауызша есептер, шығарма- шылық тапсырмалар жүргізіп, олардың ойша болжай білу, тапқырлығы мен аңғарымпаз- дығын байқауға болады. Аңғарымпаздық оқушының өз білімін пайдалана білуінің көрсеткіші.

Қазіргі кезде біздің қоғамымыз дамудың жаңа кезеңіне көшіп келеді, бұл кезең ақпараттық кезең, яғни компьютерлік техника мен оған байланысты барлық ақпараттық-коммуника- тивтік технологиялар педагогтар қызметінің барлық салаларына кірігіп, оның табиғи ортасына айналып отыр. «Білім берудегі ақпараттық-коммуникативтік технологиялар» ұғымы

«оқытудың жаңа инновациялық технологиялары», «қазіргі ақпараттық оқыту технология- лары», «компьютерлік оқыту технологиялары» және т.б., тіркестермен тығыз байланысты.

Инновациялық технология электрондық есептеуіш техникасымен жұмыс істеуге, оқу барысында компьютерді пайдалануға, модельдеуге, электрондық оқулықтарды, интерактивті тақтаны қолдануға, интернетте жұмыс істеуге, компьютерлік оқыту бағдарламаларына негізделеді. Ақпараттық әдістемелік материалдар коммуникативтік байланыс құралдарын пайдалану арқылы білім беруді жетілдіруді көздейді.

Жедел дамып отырған ғылыми – техникалық прогресс қоғам өмірінің барлық салаларын ақпараттандырудың ғаламдық процесінің негізіне айналды. Ақпараттық технологиялық дамуға және оның қарқынына экономиканың жағдайы, адамдардың тұрмыс деңгейі, ұлттық қауіпсіздік, бүкіл дүниежүзілік қауымдастықтағы мем- лекеттің рөлі тәуелді болады.

Заман ағымына қарай ақпараттық технологияларды қолдану айтарлықтай нәтижелер бе- руде. Кез келген сабақта электрондық оқулықты пайдалану оқушылардың танымдық белсен- ділігін арттырып қана қоймай, логикалық ойлау жүйесін қалыптастыруға, шығармашылық- пен еңбек етуіне жағдай жасайды. Инновациялық технологияны бәсекеге қабілетті ұлттық білім беру жүйесін дамытуға және оның мүмкіндіктерін әлемдік білімдік ортаға енудегі са- бақтастыққа қолдану негізгі мәнге ие болып отыр.

Инновациялық технологияны пайдалану жөніндегі қызметтің мақсаты:

үйренушінің шығармашылық әлеуметін дамыту;

коммуникативтік әрекеттерге қабілетті болуды қамту;

сараптамалық – зерттеу қызметі дағдыларын қалыптастыру;

оқу қызметі мәдениетін дамыту;

оқу-тәрбие үрдісінің барлық деңгейлерін жеделдету, оның тиімділігі мен сапасын арттыру.

Ақпараттық мәдениетті, сауатты адам – ақпараттың қажет кезін сезіну, оны тауып алуға, бағалауға және тиімді қолдануға қабілетті, ақпарат сақталатын дәстүрлі және автоматтан- дырылған құралдарын пайдалана білуі керек.

Қазіргі білім жүйесінің ерекшелігі – тек біліммен қаруландырып қана қоймай, өздігінен білім алуды дамыта отырып, үздіксіз өз бетінше өрлеуіне қажеттілік тудыру. Қорытындысында білім беру – адамға үздіксіз оқуға, білім алуға жан-жақты білім қызметін ұсынатын әлеу- меттік институт болуы керек.

Білім беруді ақпараттандыру – жаңа технологияны пайдалану арқылы дамыта оқыту, дара тұлғаны бағыттап оқыту мақсаттарын жүзеге асырады. Педагогикалық технология – мұғалімнің кәсіби қызметін жаңартушы және сатыланып жоспарланған нәтижеге жетуге мүм- кіндік беретін іс-әрекеттер жиынтығы. Педагогикалық технологиядағы басты міндет – оқушының оқу- танымдық әрекетін жандандыра отырып, алға қойған мақсатқа толықтай жету. Ал бұдан педагогикалық технологияның тиімділігі шығады.

Оқыту үрдісінде технологияны қолдану мұғалім мен оқушы қарым- қатынасының бұрынғы қалыптасқан жүйесін, олардың іс-әрекеттерінің мазмұнын, құрылымын үлкен өзгерістерге ұшыратады.

Қалыпты білім беру жүйесінде мұғалім – оқушы – оқулық түрінде құрылған үш жақты байланыс бұзылып, мұға- лім – оқушы – компьютер – оқулық жүйесі пайда болды. Мұндай жүйеде білім беру оқыту процесінде компьютерді қолдану білім мен біліктілікке қоятын талаптарды қайта қарап, же- тілдіріп, жүйелеуді талап етеді.

Ақпараттандыруда технологияның негізгі бағыты ХХІ ға- сырдың талаптарына сәйкес қоғамды дамытудың жоғары тиімділікті технологияларына сүйенген жаңа білім стратегиясына көшу болып табылады. Осыған сәйкес қазіргі білім жүйе- сінің ерекшеліктеріне – оның іргелілігі, алдын алу сипаты және оларға қол жеткізу мүмкін- діктері жатады.

Оқу процесінде қолданылатын технологиялық құралдарын орналастырудың бірнеше жолдары бар. Ең перспективтісі және мазмұндысы жіктелу критерийі ретінде тағайындау болатын жол құрылымдық элементтері болып табылады. Ақпараттық технология құрал- дарын меңгеру, жаңа элементтің енгізілуінің негізінде адам қызметінің өзгеруі сияқты мәселелер көп уақыттан бері психологтарды қызықтыруда.

1937 ж. Л.С.Выготский былай деп жазған: «Адамның өмір сүру процесіне құралдың ендірілуі осы құралды қолдану және басқарумен байланысты көптеген жаңа қызметтерді өмірге әкеледі, осы құрал орындай алатын көп жай процестерді керек емес қылады, психикалық процестер және олардың ұзақтылығын, интенсивтілігін, жүйелілігін өзгертіп, бір қызметті екінші қызметпен ауыстырады, қысқаша айтқанда, бүкіл өмір сүру құрылымын өзгертеді». Қазіргі таңда білім саласы қызметкерлерінің алдында тұрған басты мақсат – жана технологиялар арқылы білім мазмұнын жаңарту. Технологиямен жұмыс жүргізу 4 саты арқылы іске асады.

Олар:

оқып меңгеру;

тәжірибеде қолдану;

шығарма шылық бағытта дамыту;

нәтиже.

Бұл технологияның мақсатын төмендегі сызбадан көре аласыздар.

Жаңа ақпараттық технологиялар дегеніміз – білім беру ісінде ақпараттарды даярлап, оны білім алушыға беру процесі. Бұл процесті іске асырудан негізгі құрал компьютер болып табылады. Компьютер – білім беру ісіндегі бұрын шешімін таппай келген жаңа, тың дидактикалық мүмкіндіктерді шешуге мүмкіндік беретін зор құрал. Бірақ әлі күнге дейін біз осы зор құралдың шексіз мүмкіндіктерінің оннан бірін де пайдалана алмай отырмыз.

Информатика сабақтарында логикалық тапсырмаларды көптеп қолданудың нәтижесінде оқушылар информатика сабағын асыға күтіп, барлық ынтасымен дайындалатынын байқаймыз.

Ақпараттық есептердің қиындығынан қорықпай, қызықты есептер көп екендігіне сеніп, сабақты басқа – логикалық ойлау қырынан тануға көмек береді. Логикалық тапсырмаларды біртіндеп қиындату және оқытылатын тақырыпқа сәйкестендіру де қажет.

Логикалық ойлау дегеніміз – логика заңдылықтарын пайдалана отырып, ой-пікірлерді тұжырымдарды қолдануға негізделген ойлаудың бір түрі. Баланың логикасын дамыту, ұғымдарын өсіру, оқу-тәрбиесі үрдісіндегі ұдайы жүргізілетін жұмыс. Логикалық ойлаудың ерекшелігі – қорытындылардың қисындылығында, олардың шындыққа сай келуінде. Логикаға түскен құбылыс түсіндіріледі, себептері мен салдарлары қатесіз анықталады.

Қорыта айтқанда, саналы бала білім алуға тырысады, жақсы білім беретін адам, ол – жаңашыл ұстаз. Ұстаз мерейін асыру, бұл қажырлы еңбектің нәтижесі. Сабаққа ыждаһаттылықпен дайындалатын оқушы өз пікірін жеткізуге талпыныс жасайды. Сабақта қалыптастырушы бағалауды жүйелі өткізу – жиынтық бағалаудың нәтижелі, сапалы болуының баспалдағы.

Әлеуметтік топтарда, қоғамдық түрлі әлеуметтік орындардатуғалармен қарым-қатынас жасауды және әрекет етуді қамтамасыз ететін ана тілін және басқа тілдерді меңгеру – заман талабы. Олай болса, білім алушының тіл құзыреттілігін жетілдіруге критериалды бағалау жүйесінің ықпалы өте зор.

Пайдаланған әдебиеттер:

- ✧ Бешімбаева Қ.Е. Білім алушының тілдік құзыреттілігін жетілдірудегі критериалды бағалау жүйесі. Әдістемелік нұсқау.
- ✧ Красноборова А.А. Критериальное оценивание в школе. Учебное пособие.
- ✧ Төртінші өнеркәсіптік революция жағдайындағы білім беруді дамытудың жаңа мүмкіндіктері: заманауи білім берудегі инновациялар мен әдістемелер» атты І Республикалық педагогикалық оқуларының жинағы., 2018.
- ✧ Мұғалімге арналған нұсқаулық «оқыту үшін бағалау және оқуды бағалау»
- ✧ Жүнісбек Ә. Жаңа технология негізі – сапалы білім. – // Қазақстан мектебі, №4, 2008
- ✧ Сұлтанова Г. Жаңа технологияларды ұтымды пайдалану - // Бастауыш мектеп №12.

**Күйсандық аспабында орындаушылық
дағдыларды қалыптастыру және дамыту әдістемесі**

ГАНИБАЕВ ЖАНХОЖА БАХЫТОВИЧ
Күйсандық аспабы мұғалімі
Атырау облысы білім беру басқармасының
Жылыой ауданы білім бөлімінің
«Т. Култумиев атындағы
№1 Құлсары балалар саз мектебі» КМҚК

Аннотация

Мақалада күйсандық (фортепиано) аспабында оқушылардың орындаушылық дағдыларын қалыптастыру мен дамытудың әдістемелік негіздері қарастырылады. Автор бастапқы кезеңнен бастап орта және жоғары деңгейге дейінгі оқытуда қолданылатын тиімді педагогикалық тәсілдерді, техникалық және көркемдік дағдыларды дамытудың жолдарын ғылыми-практикалық тұрғыда талдайды. Зерттеу нәтижелері балалар саз мектептері мен өнер мектептеріндегі күйсандық пәні мұғалімдеріне арналған.

Түйін сөздер: күйсандық, орындаушылық дағды, музыкалық есту, техника, интерпретация, әдістеме, балалар саз мектебі.

Кіріспе

Қазіргі музыкалық білім беру жүйесінде күйсандық аспабы оқушының жалпы музыкалық мәдениетін қалыптастыратын негізгі пәндердің бірі болып табылады. Күйсандықта орындаушылық дағдыларды меңгеру тек техникалық шеберлікпен шектелмей, музыкалық ойлау, есту қабілеті, көркемдік талғам және сахналық мәдениет секілді кешенді қасиеттердің дамуын талап етеді. Сондықтан күйсандық аспабында оқыту әдістемесі жүйелі, кезеңдік және ғылыми негізделген болуы қажет.

Күйсандықта орындаушылық дағдылар бірнеше өзара байланысты компоненттерден тұрады:

- Техникалық дағдылар (қол қою, саусақ икемділігі, координация);
- Музыкалық-есту дағдылары (интонация, ырғақ, динамика);
- Көркемдік-интерпретациялық қабілет (музыкалық образды ашу);
- Психологиялық тұрақтылық (сахнада өзін еркін ұстау).

Бұл компоненттер бір мезгілде әрі жүйелі түрде дамытылған жағдайда ғана сапалы орындаушылық деңгейге қол жеткізуге болады.

Оқыту қарапайымнан күрделіге қағидаты бойынша ұйымдастырылады. Әрбір жаңа техникалық немесе музыкалық элемент алдыңғы материалмен логикалық байланыста берілуі тиіс.

Әр оқушының физиологиялық және психологиялық ерекшеліктерін ескеру — күйсандықта табысты оқытудың басты шарты. Саусақ құрылысы, музыкалық есту деңгейі, есте сақтау қабілеті әртүрлі болғандықтан, тапсырмалар да даралануы қажет.

Техника өздігінен мақсат емес, музыкалық ойды жеткізудің құралы ретінде қарастырылады. Сондықтан жаттығулар мен этюдтер көркемдік талаптармен қатар жүргізілуі тиіс.

Бастапқы кезеңде негізгі назар дұрыс отырыс, қол қою, саусақтардың еркін қозғалысы мен ноталық сауатқа аударылады. Қарапайым пьесалар арқылы оқушының музыкалық естуі мен ырғақ сезімі дамытылады. Бұл кезеңде мұғалімнің көрсету, бірге орындау, баяу темпте жұмыс жасау әдістері ерекше маңызға ие.

Оқытудың келесі сатыларында гаммалар, арпеджиолар, этюдтер арқылы техникалық мүмкіндіктер кеңейтіледі. Күрделі музыкалық шығармаларды талдау, стильдік ерекшеліктерді түсіндіру, фразировка мен динамикаға назар аудару оқушының орындаушылық мәдениетін қалыптастырады. Сонымен қатар ансамбльдік орындау мен сахналық тәжірибе оқушының кәсіби өсуіне оң әсер етеді.

Практикалық тәжірибе және нәтижелер

Педагогикалық тәжірибе көрсеткендей, жүйелі әдістемелік жұмыс жүргізілген жағдайда оқушылардың орындаушылық деңгейі тұрақты түрде өседі, музыкалық ойлау қабілеті дамиды, сахнада өзін еркін ұстау дағдылары қалыптасады. Бұл — күйсандық пәнінің тәрбиелік және дамытушылық әлеуетінің жоғары екенін дәлелдейді.

Күйсандық аспабында орындаушылық дағдыларды қалыптастыру және дамыту — күрделі әрі көпқырлы педагогикалық үдеріс. Ол мұғалімнің кәсіби шеберлігін, әдістемелік сауаттылығын және шығармашылық ізденісін талап етеді. Ғылыми негізделген, жүйелі әдістемені қолдану арқылы ғана оқушының музыкалық мүмкіндіктерін толық ашуға болады.

Орындаушылық дағдыларды қалыптастырудағы заманауи педагогикалық тәсілдер

Қазіргі кезеңде күйсандық аспабын оқытуда дәстүрлі әдістермен қатар заманауи педагогикалық технологияларды қолдану өзектілігін арттыруда. Атап айтқанда, дамыта оқыту, рефлексияға негізделген сабақ құрылымы, интербелсенді әдістер мен цифрлық ресурстар оқушының орындаушылық әлеуетін терең ашуға мүмкіндік береді.

Дамыта оқыту технологиясы оқушының дайын білімді қабылдауынан гөрі, музыкалық материалды саналы түрде талдауына, өз ойын дыбыс арқылы жеткізуіне бағытталады. Бұл тәсіл орындаушылық дербестікті қалыптастырып, шығарманы интерпретациялауда еркіндік береді.

Орындаушылық шеберліктің негізгі көрсеткіштерінің бірі – музыкалық естудің дамуы. Музыкалық есту тек дыбысты есту емес, оның биіктігін, ұзақтығын, динамикалық бояуын, эмоционалдық мазмұнын сезіну қабілеті болып табылады.

Музыкалық естуді дамытуда келесі әдістер тиімді:
шығарманы орындамас бұрын тыңдату және талдау;
әуенді дауыс арқылы айту;
бір шығарманы әртүрлі темп пен динамикада орындау;
фразаларды салыстыру арқылы көркемдік шешім табу.

Интерпретация процесінде оқушы музыкалық мәтінді механикалық түрде орындамай, оның мазмұнын, авторлық ойын түсінуге ұмтылады. Мұғалім бұл кезеңде бағыттаушы, кеңесші рөлін атқарады.

Күйсандықтағы техникалық шеберлік — ұзақ әрі жоспарлы жұмыстың нәтижесі. Техникалық дағдыларды дамыту үшін арнайы жаттығулар жүйесі қолданылуы қажет. Бұл жүйе саусақтардың тәуелсіздігін, қолдың икемділігін, қозғалыстың дәлдігін арттыруға бағытталады.

Жаттығуларды орындау барысында:
темптің біртіндеп жылдамдатылуы;
дыбыстың сапасына назар аудару;
қол мен білектің босаң күйін сақтау;
екі қолдың үйлесімділігін қадағалау маңызды.

Техникалық жұмыс көркемдік талаптардан бөлек жүргізілмей, әрдайым музыкалық мазмұнмен ұштастырылуы тиіс.

Сахналық мәдениет — орындаушылық дағдылардың ажырамас бөлігі. Көп жағдайда оқушының техникалық деңгейі жеткілікті болғанымен, сахнада қобалжу салдарынан өз мүмкіндігін толық көрсете алмауы мүмкін. Сондықтан сахналық тәжірибені жүйелі түрде ұйымдастыру қажет.

Қорытынды

Күйсандық аспабында орындаушылық дағдыларды қалыптастыру және дамыту – музыкалық білім беру жүйесіндегі маңызды әрі көпқырлы педагогикалық үдеріс. Бұл үдеріс оқушының тек техникалық шеберлігін жетілдірумен шектелмей, оның музыкалық есту қабілетін, көркемдік ойлауын, интерпретациялық мәдениетін және сахналық сенімділігін кешенді түрде дамытуға бағытталады. Зерттеу барысында күйсандықта орындаушылық дағдыларды қалыптастырудың тиімділігі жүйелі, кезеңдік және жеке-дара оқыту қағидаттарын сақтау арқылы қамтамасыз етілетіні анықталды. Техникалық жаттығуларды көркемдік мазмұнмен ұштастыру, музыкалық шығармаларды саналы талдау және заманауи педагогикалық тәсілдерді қолдану оқушының орындаушылық дербестігін арттырады. Сонымен қатар сахналық тәжірибе мен ансамбльдік орындаудың рөлі ерекше екені дәлелденді. Бұл бағыттар оқушының психологиялық тұрақтылығын

нығайтып, музыкалық ұжымда жұмыс істеу мәдениетін қалыптастырады. Мұғалімнің кәсіби шеберлігі, әдістемелік сауаттылығы және шығармашылық ізденісі орындаушылық дағдылардың сапалы қалыптасуының негізгі факторы болып табылады.

Қорытындылай келе, күйсандық аспабында оқытудың ғылыми негізделген, жүйелі және шығармашылыққа бағытталған әдістемесін қолдану арқылы оқушылардың музыкалық мүмкіндіктерін толық ашуға, олардың көркемдік-орындаушылық деңгейін арттыруға және болашақ кәсіби бағдарын қалыптастыруға қол жеткізуге болады.

Пайдаланылған әдебиеттер

- ✧ Жұмабаев М. Педагогика. – Алматы: Рауан, 2012. – 192 б.
- ✧ Қалиев С. Музыкалық тәрбие теориясы мен әдістемесі. – Алматы: Білім, 2015. – 240 б.
- ✧ Омарова Қ. Балалар музыка мектебіндегі фортепиано сабағын оқыту әдістемесі. – Алматы: Өнер, 2018. – 184 б.
- ✧ ҚР Білім және ғылым министрлігі. Балалар музыка мектептеріне арналған үлгілік оқу бағдарламалары. – Астана, 2020.
- ✧ Төлебаев М. Музыкалық тәрбие және орындаушылық мәдениет. – Алматы: Өнер, 2014. – 156 б.
- ✧ Цыпин Г.М. Музыкально-исполнительское искусство: теория и практика. – М.: Просвещение, 2012. – 304 с.
- ✧ Шульпяков О. Фортепианная техника в художественном развитии учащихся. – СПб.: Композитор, 2017. – 210 с.

Балаларға саз сауатын үйретудің педагогикалық технологиялары

ТУЛЕГЕНОВА ДАМЕТКЕН АСЕМБАЕВНА

Саз сауаты пәні мұғалімі

Атырау облысы білім беру басқармасының

Жылыой ауданы білім бөлімінің

«Т. Култумиев атындағы

№1 Құлсары балалар саз мектебі» КМҚК

Аннотация

Мақалада балаларға саз сауатын үйрету үдерісінде қолданылатын заманауи педагогикалық технологиялардың теориялық негіздері мен практикалық мүмкіндіктері қарастырылады. Саз сауатын оқытуда тұлғаға бағдарланған, ойын, ақпараттық-коммуникациялық және деңгейлеп оқыту технологияларын тиімді қолданудың жолдары ұсынылады. Автор балалардың музыкалық есту қабілетін, ырғақ сезімін және шығармашылық белсенділігін дамытудағы педагогикалық тәсілдердің маңызын айқындайды.

Түйін сөздер: саз сауаты, педагогикалық технология, музыкалық білім, ойын технологиясы, тұлғаға бағдарланған оқыту.

Кіріспе

Қазіргі қоғамда балалардың рухани-эстетикалық дамуына ерекше көңіл бөлінуде. Осы тұрғыда саз сауаты пәні – баланың музыкалық мәдениетін қалыптастыратын, есту қабілетін, ойлау жүйесін және шығармашылық әлеуетін дамытатын маңызды пәндердің бірі. Музыкалық білім берудің бастапқы сатысында саз сауатын меңгерту тек теориялық білім берумен шектелмей, баланың тұлғалық дамуына ықпал ететін педагогикалық технологиялар арқылы жүзеге асуы тиіс.

Саз сауатын оқыту – музыкалық дыбыстарды тану, нота сауатын меңгеру, ырғақ пен әуенді сезіну сияқты кешенді үдерістерден тұрады. Бұл үдерісте педагогтың басты міндеті – баланың жас ерекшелігі мен психологиялық қабылдау деңгейін ескере отырып, білімді жүйелі әрі қызықты түрде ұсыну.

Музыкалық білім беруде педагогикалық технологиялар:

оқу мазмұнын құрылымдауға;

оқушы белсенділігін арттыруға;

оқу нәтижесінің сапасын көтеруге мүмкіндік береді.

Балаларға саз сауатын үйретуде қолданылатын педагогикалық технологиялар

1. Тұлғаға бағдарланған оқыту технологиясы

Бұл технологияда әр баланың жеке қабілеті, музыкалық талғамы мен қабылдау ерекшелігі ескеріледі.

Сабақ барысында:

жеке және шағын топтық жұмыс;

деңгейлік тапсырмалар;

баланың өзіндік пікірін білдіруге мүмкіндік беру жүзеге асырылады.

Нәтижесінде оқушының музыкалық сенімділігі мен дербестігі қалыптасады.

2. Ойын технологиясы

Саз сауатын үйретуде ойын элементтері ерекше тиімді. Музыкалық ойындар арқылы:

нота атауларын меңгеру;

дыбыс биіктігін ажырату;

ырғақты сезіну дағдылары дамиды.

Ойын технологиясы бастауыш жастағы балалардың оқу мотивациясын арттырып, сабақты эмоционалды тұрғыда тартымды етеді.

3. Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар (АКТ)

Цифрлық құралдарды пайдалану:

дыбыстық жазбалар;

интерактивті тапсырмалар;

мультимедиялық презентациялар арқылы жүзеге асады.

АКТ баланың есту арқылы қабылдауын күшейтіп, музыкалық материалды көрнекі әрі түсінікті етеді.

4. Деңгейлеп оқыту технологиясы

Бұл технология оқушылардың дайындық деңгейіне сәйкес тапсырмалар ұсынуға мүмкіндік береді. Бір тапсырма бірнеше деңгейде беріледі: қарапайым; орташа; күрделі.

Осылайша әр бала өз мүмкіндігіне сай жетістікке жетіп, оқу барысына сеніммен қатысады.

Практикалық тәжірибеден

Сабақ барысында жоғарыда аталған технологияларды кешенді қолдану балалардың саз сауатын меңгеру деңгейін айтарлықтай арттыратынын көрсетеді. Әсіресе ойын және тұлғаға бағдарланған тәсілдер баланың сабаққа деген қызығушылығын күшейтіп, музыкалық қабілетінің еркін дамуына жағдай жасайды.

Балаларға саз сауатын үйрету – шығармашылық пен жүйелі педагогикалық шеберлікті талап ететін күрделі үдеріс. Заманауи педагогикалық технологияларды тиімді қолдану арқылы оқыту сапасын арттырып, музыкалық білімді терең әрі саналы меңгертуге болады. Саз сауаты сабағында инновациялық әдістерді пайдалану – болашақта музыканы түсінетін, эстетикалық талғамы жоғары тұлға қалыптастырудың негізі.

Саз сауаты пәнін оқытуда педагогикалық технологиялардың негізгі мақсаттарының бірі – баланың шығармашылық әлеуетін ашу және дамыту. Музыкалық шығармашылық тек кәсіби орындаушылықпен шектелмей, баланың дыбысты еркін қабылдауы, музыкалық ойлау қабілетінің қалыптасуы және эмоциялық сезімталдығы арқылы көрініс табады. Осы тұрғыда саз сауаты сабағы шығармашылық дамудың бастапқы алаңы ретінде ерекше маңызға ие.

Шығармашылық қабілетті дамытуда импровизация элементтерін қолдану тиімді нәтиже береді. Балаларға қарапайым ырғақтарды өз бетінше ойлап табу, таныс әуендерге жаңа ырғақ немесе екпін қосу тапсырмалары ұсынылады. Мұндай жұмыстар оқушының музыкалық қиялын дамытып, өз мүмкіндіктеріне деген сенімін арттырады.

Сондай-ақ, вокалдық және аспаптық жаттығуларды үйлестіре қолдану шығармашылық ойлаудың дамуына оң ықпал етеді. Балалар дыбыстарды тек тыңдап қана қоймай, оларды орындау арқылы сезінеді, салыстырады және саралайды. Бұл үдеріс музыкалық есту қабілетін тереңдетіп, ноталық жазуды саналы түрде қабылдауға мүмкіндік береді.

Саз сауаты сабақтарында шығармашылық тапсырмаларды жүйелі түрде енгізу баланың музыкалық тілін қалыптастырады. Әуенді сипаттау, музыкалық көңіл күйді сөзбен жеткізу, тыңдалған шығарманы бейнелік тұрғыда елестету сияқты жұмыстар оқушының эстетикалық талғамын арттырып, ойлау икемділігін дамытады.

Осылайша, саз сауаты пәнінде шығармашылыққа бағытталған педагогикалық тәсілдерді қолдану баланың музыкалық дамуын жан-жақты қамтамасыз етіп, оның жеке тұлға ретінде қалыптасуына ықпал етеді. Бұл әдістерді тиімді ұйымдастыру мұғалімнің кәсіби шеберлігі мен әдістемелік сауаттылығына тікелей байланысты.

Қорытынды

Қорытындылай келе, балаларға саз сауатын үйрету – тек музыкалық білім берумен шектелмейтін, баланың зияткерлік, эмоциялық және шығармашылық дамуын кешенді түрде қамтамасыз ететін маңызды педагогикалық үдеріс екені анықталады. Саз сауаты сабақтары арқылы оқушылардың музыкалық ойлау қабілеті, есту мәдениеті, ырғақ сезімі және эстетикалық талғамы қалыптасады.

Заманауи педагогикалық технологияларды жүйелі әрі мақсатты қолдану оқу үдерісінің тиімділігін арттырады. Тұлғаға бағдарланған, ойын, ақпараттық-коммуникациялық және деңгейлеп оқыту технологиялары баланың жас ерекшеліктерін ескеруге, оқу мотивациясын күшейтуге және әр оқушының жеке қабілетін ашуға мүмкіндік береді. Бұл технологиялар саз сауатын меңгеруді қолжетімді, қызықты әрі нәтижелі етеді.

Саз сауаты пәнінде шығармашылыққа бағытталған тапсырмаларды қолдану оқушылардың өзіндік музыкалық ойлауын дамытып, еркіндік пен дербестікке тәрбиелейді.

Музыкалық білімді тәжірибемен ұштастыру арқылы бала алған білімін саналы түрде қолдана білуге дағдыланады, бұл оның болашақта музыкалық өнерге деген тұрақты қызығушылығының қалыптасуына негіз болады.

Осылайша, балаларға саз сауатын үйретуде педагогикалық технологияларды тиімді пайдалану – сапалы музыкалық білім берудің және шығармашыл, эстетикалық талғамы жоғары тұлға қалыптастырудың негізгі алғышарты болып табылады. Мұғалімнің кәсіби құзыреттілігі мен әдістемелік ізденісі бұл үдерістің табысты жүзеге асуын қамтамасыз етеді.

Пайдаланылған әдебиеттер

- ✧ Әбілдаев А.Қ. Музыкалық білім берудің теориясы мен әдістемесі. – Алматы: Білім, 2018. – 256 б.
- ✧ Жұмабекова Ф.Н. Балаларға музыкалық тәрбие беру әдістемесі. – Алматы: Рауан, 2017. – 198 б.
- ✧ Қалиев С., Молдабеков Ж. Педагогика және тәрбие теориясы. – Алматы: Қазақ университеті, 2019. – 312 б.
- ✧ Нұрғалина Г.К. Музыкалық сауат ашудың педагогикалық негіздері. – Алматы: Өнер, 2016. – 180 б.
- ✧ Төлегенова Б. Музыка сабағында оқыту технологияларын қолдану. – Алматы: Мектеп, 2020. – 144 б.
- ✧ Сейітова С.А. Балалар музыка мектебінде оқыту әдістемесі. – Нұр-Сұлтан: Фолиант, 2018. – 220 б.
- ✧ Аймауытов Ж. Тәрбиеге жетекші. – Алматы: Ана тілі, 2015. – 192 б.

**Прима қобызда жеке және топтық
жұмыстарды ұйымдастыру**

РЗАХАНОВА БҰЛБҰЛ РЗАХАНҚЫЗЫ

Прима қобыз мұғалімі

Атырау облысы білім беру басқармасының

Жылыой ауданы білім бөлімінің

«Т. Култумиев атындағы

№1 Құлсары балалар саз мектебі» КМҚК

Аннотация

Мақалада прима қобыз пәнін оқыту үдерісінде жеке және топтық жұмыстарды ұйымдастырудың педагогикалық-әдістемелік негіздері қарастырылады. Қобызда орындаушылық шеберлікті қалыптастыруда жеке сабақ пен топтық жұмыс формаларының өзара сабақтастығы, олардың оқушының музыкалық дамуына әсері талданады. Автор практикалық тәжірибе негізінде тиімді әдіс-тәсілдерді ұсынады.

Түйін сөздер: прима қобыз, жеке оқыту, топтық жұмыс, ансамбль, музыкалық педагогика.

Кіріспе

Қазақтың көне әрі киелі аспабы – қобыз ұлттық музыкалық мәдениеттің терең қабаттарын сақтаушы құрал болып табылады. Қазіргі балалар саз мектептерінде прима қобызды оқыту – дәстүрлі орындаушылықты сақтай отырып, заманауи педагогикалық талаптарға сай жүзеге асырылуы тиіс. Осы үдерісте жеке және топтық сабақтардың рөлі ерекше.

Прима қобызда орындаушылық дағдыларды қалыптастыру оқушының техникалық мүмкіндіктерін ғана емес, музыкалық ойлауын, ансамбльдік сезімін және сахналық мәдениетін дамытуды көздейді. Сондықтан оқыту формаларын дұрыс ұйымдастыру – мұғалім шеберлігінің маңызды көрсеткіші.

Прима қобызды оқытудағы жеке жұмыс – прима қобызды меңгертудің негізгі формасы болып табылады. Бұл жұмыс түрі оқушының жеке ерекшеліктерін, қол қимылын, дыбыс шығару техникасын және музыкалық қабылдау деңгейін ескеруге мүмкіндік береді.

Жеке сабақ барысында:

аспапты дұрыс ұстау дағдысы қалыптасады;

ысқыш жүргізу техникасы жетілдіріледі;

интонациялық тазалыққа ерекше назар аударылады;

шығарманы жеке талдау және көркемдік бейнесін ашу жүзеге асырылады.

Жеке жұмыс оқушының орындаушылық дербестігін арттырып, репертуарды терең меңгеруіне жағдай жасайды. Сонымен қатар мұғалім мен оқушы арасындағы тікелей байланыс оқыту сапасының жоғары болуын қамтамасыз етеді.

Топтық жұмыс – прима қобызда оқытудың маңызды құрамдас бөлігі. Бұл формада оқушылар бір-бірін тыңдауға, музыкалық үйлесімді сезінуге және ортақ нәтижеге жұмыс істеуге үйренеді.

Топтық сабақтарда:

ансамбльдік орындау дағдылары қалыптасады;
ырғақ пен темп бірлігіне назар аударылады;
музыкалық тыңдау мәдениеті дамиды;
сахналық тәжірибе жинақталады.

Топтық жұмыс оқушылардың коммуникативтік қабілетін арттырып, өзара жауапкершілік сезімін қалыптастырады. Сонымен қатар ұжымдық орындау арқылы балалардың музыкалық мотивациясы күшейеді.

Прима қобызда тиімді оқыту үшін жеке және топтық жұмысты өзара сабақтастыра қолдану қажет. Жеке сабақта меңгерілген техникалық дағдылар топтық орындауда бекітіледі, ал ансамбльде пайда болған қиындықтар жеке сабақта қайта өңделеді.

Мұндай жүйелі тәсіл:

орындаушылық сапаның артуына;
оқушының музыкалық жауапкершілігінің қалыптасуына;
шығарманы тұтас қабылдауына ықпал етеді.

Прима қобызда жеке және топтық жұмыстарды тиімді ұйымдастыру – оқушының кәсіби және тұлғалық дамуының негізі болып табылады. Жеке сабақтар орындаушылық шеберлікті қалыптастырса, топтық жұмыстар музыкалық ойлауды, ансамбльдік сезімді және сахналық мәдениетті дамытады.

Осы екі оқыту формасын үйлесімді қолдану арқылы прима қобыз пәнін оқыту сапасын арттыруға, ұлттық музыкалық мұраны терең меңгерген, шығармашылық қабілеті жоғары орындаушы тәрбиелеуге толық мүмкіндік бар.

Прима қобызды оқыту үдерісінде орындаушылық мәдениетті қалыптастыру маңызды педагогикалық міндеттердің бірі болып табылады. Орындаушылық мәдениет тек техникалық шеберлікпен ғана емес, музыкалық мәтінді терең түсіну, көркемдік бейнені ашу, сахнада өзін-өзі ұстау және тыңдаушыға әсер ете білу қабілетімен тығыз байланысты.

Бұл бағытта жеке және топтық жұмыстар бірін-бірі толықтырып отырады. Жеке сабақтарда оқушы шығарманың мазмұнын, стильдік ерекшелігін және орындау тәсілдерін терең меңгереді. Мұғалім әрбір фразаның интонациялық дәлдігіне, дыбыс сапасына және динамикалық

бояуына назар аударады. Мұндай талдау оқушының музыкалық ойлауын дамытып, орындауға саналы көзқарас қалыптастырады.

Топтық жұмыстар барысында орындаушылық мәдениет ұжымдық жауапкершілік арқылы жетілдіріледі. Ансамбльде ойнау кезінде оқушы өз партиясын ғана емес, жалпы музыкалық құрылымды сезінуге үйренеді. Басқа орындаушыларды тыңдау, бір темп пен екпінді сақтау, дыбыс үйлесімін бақылау – орындаушылық мәдениеттің маңызды құрамдас бөліктері болып табылады.

Сонымен қатар, сахналық тәжірибе орындаушылық мәдениетті қалыптастыруда ерекше рөл атқарады. Концерттерге, ашық сабақтарға және шығармашылық кештерге қатысу оқушының психологиялық дайындығын күшейтіп, өзін еркін ұстауына ықпал етеді. Бұл тәжірибе қобызшының ішкі сенімділігін арттырып, орындаудағы табиғилық пен көркемдік тұтастықты қамтамасыз етеді.

Осылайша, прима қобыз сабақтарында орындаушылық мәдениетті жүйелі түрде қалыптастыру оқушының кәсіби деңгейін арттырып қана қоймай, оның ұлттық музыкалық мұраға деген құрметін және өнерге деген жауапкершілігін нығайтады.

Қорытынды

Қорытындылай келе, прима қобызды оқытуда жеке және топтық жұмыстарды тиімді ұйымдастыру – оқушылардың орындаушылық шеберлігін, музыкалық ойлауын және шығармашылық әлеуетін дамытудағы негізгі педагогикалық шарттардың бірі болып табылады. Әрбір оқыту формасының өзіндік мазмұны мен әдістемелік мүмкіндіктері бар, алайда олардың өзара үйлесімділігі оқу үдерісінің нәтижелілігін арттырады.

Жеке сабақтар арқылы оқушының техникалық дағдылары, дыбыс шығару мәдениеті мен репертуарды меңгеру деңгейі қалыптасса, топтық жұмыстар ансамбльдік сезімді, музыкалық үйлесімділік пен сахналық тәжірибені дамытады.

Бұл екі бағыттың бір-бірін толықтыруы оқушының орындаушылық мәдениетінің тұтас қалыптасуына мүмкіндік береді.

Прима қобыз сабақтарында жеке және топтық жұмыстарды жүйелі әрі мақсатты қолдану ұлттық музыкалық дәстүрлерді сақтай отырып, заманауи орындаушылық талаптарға жауап беретін, көркемдік талғамы жоғары, жауапкершілігі қалыптасқан жас музыканттарды тәрбиелеуге жағдай жасайды. Мұғалімнің кәсіби шеберлігі мен әдістемелік ізденісі осы үдерістің табысты жүзеге асуының шешуші факторы болып табылады.

Пайдаланылған әдебиеттер

- ✧ Әбілдаев А.Қ. Қазақ халық аспаптарын оқыту әдістемесі. – Алматы: Өнер, 2016. – 240 б.
- ✧ Жұмабекова Ф.Н. Музыка мектебінде аспапта оқыту теориясы мен практикасы. – Алматы: Білім, 2018. – 212 б.
- ✧ Қалиев С., Молдабеков Ж. Педагогика және тәрбие теориясы. – Алматы: Қазақ университеті, 2019. – 312 б.
- ✧ Нұрғалина Г.К. Музыкалық білім берудің педагогикалық негіздері. – Алматы: Мектеп, 2017. – 198 б.
- ✧ Тоқтағанов Е. Қобыз орындаушылығының тарихы мен әдістемесі. – Алматы: Өнер, 2015. – 176 б.
- ✧ Сейітова С.А. Балалар саз мектебіндегі жеке және ансамбльдік оқыту. – Нұр-Сұлтан: Фолиант, 2020. – 224 б.
- ✧ Аймауытов Ж. Тәрбиеге жетекші. – Алматы: Ана тілі, 2014. – 192 б.
- ✧ Выготский Л.С. Оқыту мен дамудың өзара байланысы (қазақша аударма). – Алматы: Санат, 2013. – 256 б.
- ✧ Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрлігі. Балалар музыка мектептеріне арналған оқу бағдарламалары. – Астана, 2021. – 96 б.
- ✧ Құсайынов А.Қ. Қазіргі білім беру технологиялары. – Алматы: Білім-Инновация, 2020. – 304 б.

Домбыра аспабын үйретудің бастауыш кезеңдегі тиімді әдістері

ТУРЕШОВА КУНЗИРАШ

Домбыра-тенор мұғалімі

Атырау облысы Жылыой ауданы Құлсары қаласы

«Т.Култумиев атындағы №1 Құлсары балалар саз мектебі» КМҚК

Бұл әдістемелік құрал қосымша өнер мектептерінде, үйірме және бастауыш деңгейдегі домбыра сыныптарында білім алатын оқушыларға арналған. Құралдың негізгі мақсаты – оқушылардың домбыра аспабын меңгеруін жүйелі ұйымдастырып, орындаушылық дағдыларын, музыкалық естуін және ұлттық музыкаға қызығушылығын қалыптастыру. Оқу мазмұны баланың жас ерекшелігі мен қабылдау мүмкіндіктерін ескере отырып, қарапайымнан күрделіге қарай біртіндеп дамытылатын принципке негізделген.

Бағдарламада домбыраны дұрыс ұстау, отырыс қалпы, оң қол қағысы, сол қол саусақ қою техникасы, ашық ішектердегі жаттығулар, қарапайым әуендер мен күй фрагменттерін орындау кезең-кезеңімен енгізіледі. Әрбір жаңа дағды алдыңғы меңгерілген элементтерге сүйене отырып дамытылады. Бұл тәсіл оқушының қателіктен қорықпай, сенімді орындауына және музыкалық әрекетке қызығушылығының артуына ықпал етеді.

Әдістемелік құралда практикалық орындауға басымдық беріледі. Сабақтарда тыңдау, қайталау, салыстыру және өздігінен жаттығу элементтері қатар қолданылады. Сонымен қатар ансамбльдік орындау арқылы оқушылардың бір-бірін тыңдау, ортақ темпті сақтау және музыкалық жауапкершілікті сезіну дағдылары дамытылады. Бұл оқушының әлеуметтік және эмоционалдық дамуына да оң әсер етеді. Өздігінен жаттығу әдістерін үйрету арқылы оқушының үй жағдайында тиімді дайындалу дағдысы қалыптасады. Оқушы жаттығу жоспарын құрып, қиын жерлерді бөліп үйренуге дағдыланады. Бұл өз кезегінде табандылық, жауапкершілік және еңбекқорлық қасиеттерін дамытады. Музыкалық импровизация элементтері арқылы шығармашылық ойлау мен музыкалық қиял жетілдіріледі.

Әдістемелік құрал ұлттық тәрбие мен заманауи педагогикалық талаптарды үйлестіре отырып, домбыра арқылы оқушының эстетикалық талғамын, ұлттық мәдениетке деген құрметін арттыруға бағытталған. Домбыра – тек музыкалық аспап қана емес, ұлттың рухани коды болғандықтан, оны үйрету үдерісі тәрбиелік мәнге де ие. Осы құралды қолдану арқылы оқушылардың орындаушылық мәдениеті қалыптасып, келесі оқу сатыларына берік негіз қаланады.

Құрал музыка пәні мұғалімдеріне, қосымша білім беру педагогтеріне және домбыра үйретумен айналысатын жетекшілерге арналған. Бағдарламаны қолдану оқушылардың техникалық және музыкалық дамуын тең дәрежеде қамтамасыз етіп, ұлттық аспапта сауатты орындаушыларды тәрбиелеуге мүмкіндік береді.

"Домбыра аспабын үйретудің бастауыш кезеңдегі тиімді әдістері" — атты әдістемелік құрал оқу жоспарының вариативті бөлігінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды әзірлеу және әдістемелік қамтамасыз ету барысында барлық деңгейдегі мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарды басшылыққа ала отырып, «Оқу жоспарының вариативті бөлігінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды сараптамадан өткізу және оларды жаңартылған білім беру мазмұны аясында әдістемелік қамтамасыз ету» туралы ереже ҚР-ң 2007 жылғы 27 шілдедегі №319-ІІІ «Білім туралы» Заңына (06.05.2020 жылы енгізілген толықтырулар мен өзгертулер негізінде) сәйкес әзірленді. Құрал қосымша өнер мектебі мекемелерінде қолдануға ұсынылған.

МАҚСАТЫ

Бастауыш деңгейде домбыра аспабын үйрету барысында оқушылардың негізгі орындаушылық дағдыларын қалыптастыру, ұлттық музыкаға қызығушылығын арттыру және музыкалық мәдениетін дамыту.

МІНДЕТТЕРІ

- домбыраны дұрыс ұстау және отырыс қалпын қалыптастыру
- оң қол қағысының негізгі түрлерін меңгерту
- сол қол саусақ қою техникасын дамыту
- ашық ішектерде дыбыс тазалығын қалыптастыру
- қарапайым әуендер мен күй фрагменттерін орындауға үйрету
- ырғақ пен темпті сақтау дағдысын дамыту
- ансамбльде орындау дағдысын қалыптастыру
- өздігінен жаттығу жасау мәдениетін үйрету
- шығармашылық белсенділікті дамыту

ӨЗЕКТІЛІГІ

Ұлттық музыкалық аспаптарды үйрету қазіргі білім беру жүйесінде рухани-мәдени тәрбиенің маңызды бөлігі болып табылады. Домбыраны бастауыш кезеңде дұрыс әдістемемен үйрету оқушының музыкалық дамуына ғана емес, оның ұлттық сана-сезімінің қалыптасуына да әсер етеді. Көп жағдайда оқушылар жүйесіз жаттығу салдарынан техникалық қиындықтарға тап болады, сондықтан оқу процесін ғылыми-әдістемелік тұрғыда ұйымдастыру аса өзекті. Бұл құрал сол олқылықтың орнын толтыруға бағытталған.

ЖАҢАЛЫҒЫ

Бағдарламада әр сабақта техникалық элемент пен музыкалық мазмұн қатар дамытылады. Теориялық түсіндіру азайтылып, практикалық орындауға басымдық беріледі. Ансамбль, импровизация және өзіндік жаттығу әдістері ерте кезеңнен енгізіледі. Бұл оқушының жан-жақты музыкалық дамуына мүмкіндік береді.

ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ЖАҢАЛЫҒЫ

Оқыту процесінде оқушы белсенді орындаушы рөлінде болады. Сабақтарда диалог, топтық жұмыс және өзара бағалау элементтері қолданылады. Мұғалім бағыттаушы ретінде әрекет етеді, ал оқушы өз жетістігін өзі бақылайды. Бұл тұлғалық-бағдарлы оқыту принципіне негізделген.

ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ЖАҢАЛЫҒЫ

Тапсырмалар күрделілігі біртіндеп артады, бұл оқушыда сенімділік қалыптастырады. Музыкалық жетістікке жету арқылы ішкі мотивация күшейеді. Топпен орындау эмоционалды қолдауды арттырады және сахналық қорқынышты азайтады.

КҮТІЛЕТІН НӘТИЖЕЛЕР

Курс соңында оқушылар: домбыраны дұрыс ұстап, дұрыс отырады, негізгі қағыс түрлерін қолданады, саусақ қою техникасын меңгереді, қарапайым күйлер мен әуендерді орындай алады, темп пен ырғақты сақтайды, ансамбльде ойнай алады, өздігінен жаттығу жоспарын құрастырады, шығармашылық тапсырмаларды орындайды

Домбыра аспабын бастауыш кезеңде дұрыс әрі жүйелі оқыту – оқушының болашақ орындаушылық дамуының берік негізі болып табылады.

Ұсынылып отырған әдістемелік құралда домбыра үйрету процесі қарапайымнан күрделіге қарай құрылып, әр сабақта техникалық дағдылар музыкалық мазмұнмен ұштастырылып беріледі. Бұл тәсіл оқушының тек қимыл дағдыларын ғана емес, музыкалық ойлауын, есту қабілетін және эстетикалық талғамын дамытуға мүмкіндік береді.

Бағдарлама мазмұнында аспапты дұрыс ұстау, отырыс қалпы, оң қол қағысы және сол қол саусақ қою техникасы негізгі назарда болады. Ашық ішектердегі жаттығулар арқылы дыбыс тазалығы мен ырғақ сезімі қалыптастырылады. Қарапайым әуендер мен күй фрагменттерін меңгеру арқылы оқушы ұлттық музыканың құрылымымен танысып, орындауға деген қызығушылығы артады. Бұл кезеңдер оқушының сенімділігін арттырып, музыкалық әрекетке оң көзқарас қалыптастырады.

Әдістемелік құралда ансамбль элементтерін енгізу маңызды орын алады. Бірге орындау барысында оқушылар бір-бірін тыңдауға, ортақ темпті сақтауға және музыкалық жауапкершілікті сезінуге үйренеді. Бұл олардың коммуникативтік дағдыларын дамытып, сахналық мәдениеттің алғашқы негіздерін қалыптастырады. Сонымен қатар шығармашылық тапсырмалар арқылы импровизация жасауға мүмкіндік берілуі оқушының қиялын, еркін ойлауын және музыкалық өзіндік бейнесін дамытуға ықпал етеді.

Өздігінен жаттығу әдістерін үйрету – бағдарламаның маңызды құрамдас бөлігі. Оқушы үй жағдайында қалай дайындалу керектігін, қиын жерлерді қалай бөліп үйрену керектігін меңгереді. Бұл оқушының жауапкершілігін арттырып, оқу процесіне саналы қатысуына ықпал етеді. Мұндай дағды болашақта күрделі шығармаларды өз бетімен меңгеруге мүмкіндік береді.

Педагогикалық тұрғыдан алғанда, бұл әдістемелік құрал тұлғалық-бағдарлы оқыту принциптеріне негізделген. Оқушы Сабақ барысында белсенді орындаушы, ал мұғалім бағыттаушы және кеңесші ролін атқарады. Психологиялық тұрғыдан тапсырмалардың біртіндеп күрделенуі оқушының өзіндік сенімін арттырып, табысқа жету мотивациясын күшейтеді. Жетістікке жеткен сайын оқушының музыкаға деген қызығушылығы тұрақты сипатқа ие болады.

Қорытындылай келе, ұсынылып отырған әдістемелік құрал домбыра аспабын үйретудің бастауыш кезеңінде тиімді, жүйелі және тәрбиелік мәні жоғары оқыту моделін ұсынады. Құралды оқу процесінде пайдалану оқушылардың техникалық шеберлігін, музыкалық мәдениетін және ұлттық құндылықтарға деген құрметін қалыптастырып, келесі оқу сатыларына сапалы дайындық жасауға мүмкіндік береді.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР

Мұғалімдерге арналған

- 1.Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігі. Қосымша білім берудің мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты. – Астана, 2022.
- 2.Жұбанов А. Қазақ музыкасының тарихы. – Алматы: Дәуір, 2019.
- 3.Сарыбаев Б. Қазақтың музыкалық аспаптары. – Алматы: Білім, 2020.
- 4.Ерзакович Б. Қазақтың халық музыкасы. – Алматы: Өнер, 2018.
- 5.Төлепбаев Ә. Музыка оқыту әдістемесі. – Алматы: Мектеп, 2021.
- 6.Қожахметова К. Ұлттық тәрбие негіздері. – Алматы: Рауан, 2019.
- 7.Әбдіманапов Ж. Домбыра үйрету әдістемесі. – Алматы: Өнер, 2022.
- 8.Ыбыраева Ш. Музыкалық педагогика негіздері. – Алматы: Қазақ университеті, 2020.

Оқушыларға арналған

- 1.Қазақ халық күйлері. Балаларға арналған жинақ. – Алматы: Мектеп, 2021.
- 2.Домбыраға арналған жеңіл пьесалар. – Алматы: Өнер, 2020.
- 3.Қазақтың ұлттық аспаптары. Балалар энциклопедиясы. – Алматы: Алматыкітап, 2020.
- 4.Музыка әліппесі. Бастауыш деңгей. – Алматы: Мектеп, 2022.
- 5.Балаларға арналған домбыра күйлері. – Алматы: Өнер, 2019.
- 6.Қазақ музыкасы туралы әңгімелер. – Алматы: Арман-ПВ, 2019.
- 7.Ұлттық музыка әлемі. Оқу құралы. – Алматы: Балауса, 2021.
- 8.Домбыра үйренеміз. Оқушыларға арналған дәптер. – Алматы: Мектеп, 2020.

Цифрлық платформа арқылы домбыра үйренуді ұйымдастыру жолдары

АМАНТҰРЛЫ АҚМАРАЛ БІТІМБАЙҚЫЗЫ домбыра-тенор мұғалімі

Атырау облысы Жылыой ауданы Құлсары қаласы «Т.Култумиев атындағы №1 Құлсары балалар саз мектебі» коммуналдық мемлекеттік қазыналық кәсіпорыны

Ұсынылып отырған «Цифрлық платформа арқылы домбыра үйренуді ұйымдастыру жолдары» атты әдістемелік құрал қосымша өнер мектебі жағдайында домбыра аспабын үйретуді заманауи цифрлық технологиялармен ұштастыра отырып ұйымдастыруға арналған. Қазіргі білім беру кеңістігінде қашықтан және аралас форматта оқытудың кеңінен қолданылуы музыкалық білім беруде де жаңа әдістер мен тәсілдерді енгізуді талап етеді. Осы тұрғыдан алғанда, ұлттық аспапты оқытуда цифрлық платформаларды пайдалану оқыту сапасын арттыруға, оқушының өздігінен білім алу дағдыларын дамытуға және мұғалім мен оқушы арасындағы кері байланысты нығайтуға мүмкіндік береді.

Әдістемелік құрал 17 сабақтан тұратын толық курс бағдарламасын қамтиды және бастапқы деңгейдегі оқушыларға арналған. Бағдарламада домбыраны дұрыс ұстау, отырыс қалпы, оң және сол қол техникасы, ашық ішектерде жаттығулар, қарапайым әуендер мен күй фрагменттерін үйрену, ансамбль элементтері, импровизация және қорытынды орындау сияқты негізгі тақырыптар кезең-кезеңімен жүйелі түрде қарастырылған. Әр сабақта нақты мақсат, міндеттер, практикалық тапсырмалар, үй жұмыстары және бағалау критерийлері ұсынылған.

Құралдың ерекшелігі – оқу процесіне Google Classroom, Zoom, YouTube, метроном қосымшалары, аудио және көптректі жазба платформалары сияқты цифрлық ресурстарды мақсатты әрі жүйелі түрде енгізуінде. Оқушылар бейнежазба арқылы өз орындауын талдап, қателіктерін анықтап, түзетуге мүмкіндік алады. Бұл тәсіл орындаушылық сапаны арттырып қана қоймай, оқушының өзіндік бақылау және рефлексия дағдыларын қалыптастырады.

Бағдарламада ансамбль элементтерін онлайн форматта ұйымдастыруға ерекше көңіл бөлінген. Бұл оқушылардың бірлесіп орындау, бір-бірін тыңдау және ортақ темпті сақтау қабілеттерін дамытуға бағытталған. Сонымен қатар, импровизация сабақтары арқылы оқушылардың шығармашылық ойлауы, музыкалық еркіндігі және өз әуенін құрастыру қабілеті дамытылады.

Әдістемелік құрал тек орындаушылық дағдыларды қалыптастыруды ғана емес, ұлттық мәдени құндылықтарды дәріптеуді де мақсат етеді. Домбыра күйлері арқылы оқушылар қазақ халқының музыкалық дәстүрімен танысып, ұлттық өнерге деген қызығушылығы мен құрметі артады.

Құрал қосымша білім беру ұйымдарының мұғалімдеріне, домбыра үйретуші педагогтерге және өнер мектептеріне арналған. Бағдарлама құрылымының жүйелілігі, практикалық тапсырмалардың молдығы және цифрлық платформаларды қолдану тәсілдерінің нақты көрсетілуі оны оқу процесінде тиімді пайдалануға мүмкіндік береді. Ұсынылып отырған әдістемелік құрал ұлттық аспапты оқытудың заманауи моделін ұсынып, музыкалық білім берудің сапасын арттыруға бағытталған кешенді оқу материалы болып табылады.

"Цифрлық платформа арқылы домбыра үйренуді ұйымдастыру жолдары" — атты әдістемелік құрал оқу жоспарының вариативті бөлігінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды әзірлеу және әдістемелік қамтамасыз ету барысында барлық деңгейдегі мемлекеттік жалпыға міндетті стандарттарды басшылыққа ала отырып, «Оқу жоспарының вариативті бөлігінің оқу бағдарламалары және элективті курстарды сараптамадан өткізу және оларды жаңартылған білім беру мазмұны аясында әдістемелік қамтамасыз ету» туралы ереже ҚР-ң 2007 жылғы 27 шілдедегі №319-III «Білім туралы» Заңына (06.05.2020 жылы енгізілген толықтырулар мен өзгертулер негізінде) сәйкес әзірленді. Құрал қосымша өнер мектебі мекемелерінде қолдануға ұсынылған.

МАҚСАТЫ

Қосымша өнер мектебі жағдайында домбыра аспабын үйретуді цифрлық платформалармен үйлестіре отырып ұйымдастыру, оқушылардың орындаушылық дағдыларын, музыкалық есту қабілетін және ұлттық мәдениетке қызығушылығын дамыту.

МІНДЕТТЕРІ

- домбыраны дұрыс ұстау және отырыс қалпын қалыптастыру
- оң және сол қол техникасын жүйелі меңгерту
- ашық ішектерде және пернелерде таза дыбыс шығаруға үйрету
- қарапайым күйлерді орындау дағдыларын қалыптастыру
- ансамбльде бірге ойнау дағдыларын дамыту
- импровизация арқылы шығармашылық қабілетті жетілдіру
- цифрлық платформалар арқылы өзіндік жаттығу мәдениетін қалыптастыру
- ұлттық музыкаға құрмет сезімін тәрбиелеу

ӨЗЕКТІЛІГІ

Қазіргі білім беру кеңістігінде цифрлық технологияларды пайдалану оқу үдерісінің ажырамас бөлігіне айналды. Музыкалық білім беруде, әсіресе ұлттық аспаптарды оқытуда, қашықтан және аралас форматтағы сабақтарды тиімді ұйымдастыру қажеттілігі артып отыр. Көптеген оқушылар үй жағдайында да жаттығу жасап, мұғаліммен кері байланыста болуды қажет етеді. Осы бағдарлама цифрлық платформаларды қолдану арқылы оқушының үздіксіз дамуына мүмкіндік береді және дәстүрлі домбыра үйрету әдістерін заманауи талаптарға бейімдейді.

ЖАҢАЛЫҒЫ

Бағдарламада домбыра үйрету үдерісіне онлайн сабақтар, бейне арқылы өзіндік талдау, метроном және көптректі жазба платформаларын қолдану енгізілген. Сонымен қатар, ансамбль элементтері қашықтан форматта ұйымдастырылып, оқушылардың бірлескен орындау тәжірибесін қалыптастырады. Бұл дәстүрлі домбыра сабағында сирек қолданылатын инновациялық тәсіл болып табылады.

Педагогикалық жаңалығы-оқушының жеке даму қарқынына бейімделген оқыту, бейне арқылы өзіндік талдау және түзету, әдістерін қолдану, қадамдап үйрету технологиясының жүйелі қолданылуы және де өздігінен жаттығу дағдыларын қалыптастыруға бағытталған тапсырмалар оқушының белсенді қатысуына негізделген практикалық сабақтар.

ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ЖАҢАЛЫҒЫ

- оқушының сенімділігін арттыратын қауіпсіз шығармашылық орта
- қалыптастыру қателіктен қорықпай еркін ойнауға мүмкіндік беру
- өзіндік бағалау арқылы рефлексия дағдысын дамыту
- топпен орындау арқылы әлеуметтік дағдыларды жетілдіру
- музыкалық эмоциялық қабылдауды дамыту

КҮТІЛЕТІН НӘТИЖЕЛЕР

- 1)Бағдарлама соңында оқушылар домбыраны дұрыс ұстап, дұрыс отыра алады
- 2)Оң және сол қол техникасын меңгереді
- 3)Ашық ішектерде және пернелерде таза дыбыс шығарады
- 4)Қарапайым күйлерді толық орындай алады
- 5)Ырғақ пен темпті сақтайды
- 6)Ансамбльде бірге ойнай алады
- 7)Өз орындауын видео арқылы талдай алады
- 8)Цифрлық платформаларда тапсырма орындай алады
- 9)Импровизация арқылы өз әуенін құрастыра алады
- 10)Ұлттық музыкаға қызығушылығы артады

Қазіргі білім беру кеңістігінде цифрлық технологияларды пайдалану оқу үдерісінің ажырамас бөлігіне айналып отыр. Музыкалық білім беру саласында, әсіресе ұлттық аспаптарды оқытуда, дәстүрлі әдістерді сақтай отырып, заманауи цифрлық мүмкіндіктерді енгізу оқыту сапасын арттыруға үлкен мүмкіндік береді. Осы тұрғыдан алғанда, «Цифрлық платформа арқылы домбыра үйренуді ұйымдастыру жолдары» атты бағдарлама қосымша өнер мектебі үшін өзекті әрі тиімді оқу моделі болып табылады.

Бағдарламада домбыра үйретудің негізгі кезеңдері бірізділікпен ұйымдастырылған. Алдымен қауіпсіздік ережелері мен дұрыс отырыс қалпы меңгеріліп, одан кейін оң және сол қол техникасы, ашық ішектерде жаттығулар, қарапайым әуендер және күй фрагменттері үйретіледі.

Кейінгі кезеңдерде ансамбль элементтері, импровизация және толық күй орындау дағдылары дамытылады. Мұндай сатылы құрылым оқушының техникалық және музыкалық қабілетін біртіндеп жетілдіруге мүмкіндік береді.

Цифрлық платформаларды қолдану бағдарламаның негізгі артықшылықтарының бірі болып табылады. Видео арқылы өзін бағалау, онлайн кері байланыс, метрономмен жұмыс, көптректі жазбалар жасау сияқты әдістер оқушылардың өз бетімен жаттығу жасауына және қателіктерін саналы түрде түзетуіне жағдай жасайды. Бұл тәсілдер оқушының жауапкершілігін арттырып, өзіндік бақылау дағдысын қалыптастырады.

Бағдарламада шығармашылық бағытқа да ерекше көңіл бөлінген. Импровизация тапсырмалары арқылы оқушылар тек дайын әуенді орындап қана қоймай, өз музыкалық ойларын еркін жеткізе алады. Бұл олардың музыкалық естуін, қиялын және сахналық сенімділігін дамытады. Сонымен қатар, ансамбль сабақтары арқылы оқушылар бір-бірін тыңдауға, ортақ ырғақты сақтауға және топпен жұмыс істеуге үйренеді.

Ұлттық мәдениетті сақтау және оны жас ұрпаққа заманауи форматта жеткізу – бағдарламаның басты тәрбиелік бағыты. Домбыра күйлері арқылы оқушылар қазақ халқының рухани мұрасымен танысып, ұлттық өнерге деген қызығушылығы мен құрметі артады. Осылайша, бағдарлама тек музыкалық дағды қалыптастырып қана қоймай, тұлғалық және мәдени дамуға да ықпал етеді.

Қорытындылай келе, ұсынылып отырған бағдарлама қосымша өнер мектебінде домбыра оқытуды ұйымдастырудың тиімді, жүйелі және заманауи үлгісін ұсынады. Бағдарлама құрылымының логикалық жүйелілігі, практикалық тапсырмалардың көптігі және цифрлық құралдардың орынды қолданылуы оны тәжірибеде кеңінен пайдалануға мүмкіндік береді.

Қорытындылай келе, «Цифрлық платформа арқылы домбыра үйренуді ұйымдастыру жолдары» атты әдістемелік құрал – ұлттық аспапты оқытудың заманауи бағыттарын айқындайтын, білім беру жүйесіндегі цифрлық трансформация талаптарына толық сәйкес келетін өзекті әрі мазмұнды еңбек болып табылады. Бұл құрал домбыра үйретудің дәстүрлі әдістерін сақтай отырып, цифрлық технологияларды тиімді пайдалану арқылы оқу-тәрбие процесін жаңаша ұйымдастыру мүмкіндіктерін көрсетеді.

Әдістемелік құралда домбыра үйренуді қашықтан, онлайн және аралас форматта жүргізудің педагогикалық, әдістемелік және ұйымдастырушылық қырлары жан-жақты қарастырылған. Автор цифрлық платформалардың мүмкіндіктерін (бейнесабақтар, интерактивті тапсырмалар, аудио-бейнематериалдар, онлайн кері байланыс, өзіндік жұмысқа арналған жаттығулар) тиімді қолдану арқылы оқушылардың орындаушылық дағдыларын кезең-кезеңімен қалыптастыру жолдарын нақты мысалдармен негіздеген. Сонымен қатар, құралда білім алушылардың жас ерекшеліктері мен жеке қабілеттерін ескере отырып оқытуды даралау мәселесіне ерекше көңіл бөлінген.

Цифрлық платформа арқылы оқыту барысында оқушының өз бетімен жұмыс жасауына, күйді жеке қарқында меңгеруіне, музыкалық есту қабілетін дамытуына және шығармашылық белсенділігін арттыруына жағдай жасалатыны айқын көрсетілген.

Әдістемелік құралдың маңызды тұстарының бірі – домбыра сабағында ұлттық құндылықтарды сақтау және насихаттау мәселесінің назардан тыс қалмауы. Цифрлық форматтағы сабақтарда күй тарихын, күй авторларын, ұлттық мәдени мұраны таныстыру арқылы оқушылардың ұлттық сана-сезімін қалыптастыруға ерекше мән берілген. Бұл домбыра өнерін тек техникалық тұрғыда ғана емес, рухани-мәдени құндылық ретінде қабылдауға мүмкіндік береді.

Сонымен бірге, құралда оқыту процесінде педагогтің рөлі, цифрлық ортада оқушымен тиімді байланыс орнату, кері байланыс беру, оқу жетістіктерін бағалау және бақылау жолдары нақты жүйеленген. Бұл мұғалімдерге сабақ сапасын арттыруға, оқушылардың білім деңгейін объективті бағалауға және оқу процесін тиімді басқаруға көмектеседі.

Жалпы алғанда, «Цифрлық платформа арқылы домбыра үйренуді ұйымдастыру жолдары» атты әдістемелік құрал домбыра пәні мұғалімдері, өнер мектептері мен қосымша білім беру ұйымдарының педагогтері, сондай-ақ үйірме жетекшілері үшін әдістемелік тұрғыдан құнды әрі тәжірибеде кеңінен қолдануға болатын еңбек болып табылады.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР

- 1.Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы. – Астана, 2007 (соңғы өзгерістер мен толықтыруларымен).
- 2.Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың мемлекеттік бағдарламасы. – Астана.
- 3.Назарбаев Н.Ә. Болашаққа бағдар: рухани жаңғыру. – Астана, 2017.
- 4.Жұбанов А.Қ. Қазақ халық композиторларының өмірі мен шығармашылығы. – Алматы: Өнер, 2002.
- 5.Жұбанов А.Қ. Ғасырлар пернесі. – Алматы: Дайк-Пресс, 2006.
- 6.Қасымов Ж. Қазақтың күй өнері. – Алматы: Өнер, 1995.
- 7.Мырзахметов М. Қазақ мәдениетінің тарихы. – Алматы, 2010.
- 8.Ерзакович Б. Қазақтың халық музыкалық аспаптары. – Алматы: Ғылым, 1985.
- 9.Салманов Н. Домбыра үйретудің әдістемесі. – Алматы: Мектеп, 2008.
- 10.Төлегенов Т. Музыкалық білім берудің педагогикалық негіздері. – Алматы, 2012.
- 11.Полат Е.С. Дистанционное обучение: теория и практика. – Москва, 2016.
- 12.Андреев А.А. Педагогика в информационном обществе. – Москва, 2018.
- 13.Bates T. Teaching in a Digital Age. – Vancouver, 2019.
- 14.UNESCO. ICT in Education: A Critical Literature Review. – Paris, 2020.
- 15.Moodle платформасын қолдану жөніндегі әдістемелік нұсқаулықтар.

**Эстрадалық вокал сабағында
инновациялық әдістерді қолдану**

**ЖАНЖИГИТОВА ГУЛЬШАТ АТАПКЕЛОВНА
Эстрадамен ән айту пәні мұғалімі**

**Атырау облысы білім беру басқармасының
Жылыой ауданы білім бөлімінің
"Т.Култумиев атындағы
№1 Құлсары балалар саз мектебі" КМҚК**

Қазіргі кезеңдегі музыкалық білім беру жүйесі оқыту мазмұнын жаңғыртуды, заманауи педагогикалық технологияларды енгізуді және білім алушының шығармашылық әлеуетін толық ашуды талап етеді. Эстрадалық вокал – тек орындаушылық шеберлікке ғана емес, сонымен қатар тұлғалық даму, сахналық мәдениет, эстетикалық талғам мен эмоционалдық интеллект қалыптастыруға ықпал ететін кешенді өнер саласы.

Осы әдістемелік құрал эстрадалық вокал сабағында инновациялық әдістерді жүйелі әрі мақсатты қолдану арқылы оқушылардың вокалдық-техникалық дағдыларын жетілдіруге, шығармашылық белсенділігін арттыруға және кәсіби бағдарын қалыптастыруға бағытталған.

Құралдың мазмұны заманауи білім беру талаптарына сәйкес құрастырылып, келесі бағыттарды қамтиды:

- вокалдық аппараттың физиологиялық негіздері;
- дыбыс қою техникасының инновациялық тәсілдері;
- тыныс алу, артикуляция және дикцияны жетілдіру әдістері;
- цифрлық технологияларды қолдану (аудиоанализ, фонограмма, онлайн-платформалар);
- сахналық шеберлікті дамыту жаттығулары;
- тұлғалық-бағдарлы және құзыреттілікке негізделген оқыту әдістері.

Музыкалық білім беру жүйесі қазіргі таңда сапалық тұрғыдан жаңғыру кезеңін бастан өткеруде. Білім алушының жеке қабілетін дамыту, шығармашылық ойлауын жетілдіру, кәсіби бағдарын айқындау – заманауи педагогиканың негізгі бағыттарының бірі. Осы үдерісте эстрадалық вокал пәні ерекше орын алады. Себебі эстрадалық ән айту – тек дыбыстық техниканы меңгеру емес, ол тұлғаның эмоционалдық мәдениетін, сахналық еркіндігін, көркемдік талғамын қалыптастыратын кешенді өнер саласы.

Эстрадалық вокал сабағында дәстүрлі оқыту әдістерімен қатар инновациялық технологияларды қолдану – оқу сапасын арттырудың маңызды шарты. Қазіргі оқушы – ақпараттық қоғамның өкілі. Ол визуалды және аудиалды ресурстарды белсенді қабылдайды, цифрлық ортада еркін жұмыс істейді. Сондықтан вокал сабағында заманауи цифрлық платформалар, дыбыс талдау бағдарламалары, интерактивті жаттығулар мен шығармашылық тапсырмалар қолдану қажеттілігі туындайды.

Инновациялық әдістерді енгізу вокалдық техниканы жүйелі меңгеруге, диапазонды кеңейтуге, тыныс алу аппаратын дұрыс қалыптастыруға, артикуляция мен дикцияны жетілдіруге ықпал етеді. Сонымен қатар сахналық образ жасау, орындаушылық интерпретация, импровизация элементтері арқылы оқушының жеке стилін қалыптастыру мүмкіндігі артады.

Музыка пәні мұғалімін кәсіптік ғылыми-әдістемелік негізде дайындауға музыкалық білім беру теориясының орны

Музыкалық білім беру әдісі – музыка мұғаліміне теориялық заңдылықтарды меңгерту барысында, танымдық және шығармашылық қаблетін дамыту үшін, әртүрлі музыкалық мектептердің бағдарламаларын зерттей отырып, музыкалық білім берудің ұйымдастырушылық әдіс-тәсілдерін тәжірибешілікпен дамыту.

Музыка – педагогикалық тәжірибешілік – мұғалімнің музыканың барлық түрімен айналысатын оқушыларға білім берудегі педагогикалық ұйымдастырушылық әрекеттерінің тәжірибешілікпен ұштасатын бірлігі.

Музыкалық білім беру тарихы – музыкалық білім берудің әр түрлі жақтарын бүгінгі күн тұрғысынан әлемнің тарихы негізде жүйелеп қарастырады.

Музыкалық психология және музыкалық іс-әрекетінің психологиясы – музыкалық білімді жоғарғы кәсіби деңгейге көтеру мақсатында психологиялық аспектіні білім берудің негізгі ірге тасы негізінде пайдалану.

Музыкалық білім берудің педагогикалық әдіснамасы – болашақ мамандығын музыкант - педагог ретіндегі мұғалімнің ары қарайғы ізденіс іс-әрекетін ретке келтіріп, таныстыруды мақсат етеді.

Тәжірибешілік – мектепте өтетін музыка пәндерін, әсіресе «Музыкалық білім беру теориясын» меңгертудің әдіс-тәсілдерін пайдалана отырып оқушыға жеткізу, болашақ музыка мұғалімінің тәжірибесіне негізделеді.

Музыкалық білім беру – музыкалық қызметіне, іс-әрекетіне қажетті білімді жинақтаудағы дағды, машық, сондай-ақ, оқы барысында меңгерген білімнің жиынтық нәтижесі.

Музыкалық тәрбие – музыкалық мәдениетінің жүйелілігі, адамның музыкаға қаблеттілігі, көңіл-күйінің музыкаға деген сезімі, жан-дүниесінің музыкаға берілуі т.б. музыкалық тәрбие арқылы жатады.

Музыкалық тәрбие – болашақ ұрпаққа музыкалық іс-әрекетінің қоғамдық-тарихи жағдайлармен байланысып бірлікте жеткізе білу.

... Музыкалық тәрбиенің басты теориясы – музыкалық қабылдау, түйсін мен музыкалық қаблеттіліктің өзектілігі болып табылады.

Музыкалық қабылдау (тыңдай білу, түсіне білу, бағалай білу, әсерлену іс-әрекеттері) – музыканы тыңдаушының санасына музыкалық образ туғызатын адам психологиясының (сана-сезімінің) сезімдігі және рациональды-логикалық әрекеттерінің күрделі бірлігі.

Музыкалық тәрбие арқылы жеке тұлға музыкалық мәдени ортаға бейімделеді.

Музыкалық тәрбие беру теориясында музыкалық қаблеттілігінің қалыптасуын жалпы психикалық (сана-сезімдік) заңдылықтардың әрекетін дамыту негізінде қарастырылады.

Музыка - өнердің ішіндегі ең ерекше орын алатын өнер. Өнердің ең сезімтал түрі де осы өнер. Адам музыканы тек жан дүниесімен қабылдап сезінеді, оны тілмен жеткізу мүмкін емес. Сондықтан да балаға музыканы сезіндіру арқылы қабылдатып, музыка өнерінің құдыретін жеткізе аламыз. Өйткені, музыкалық шығарманың басқа өнерден айырмашылығы оның мәнерлілігінде. Сол себептен музыканы балаға жай сөзбен емес, өнер тілімен ғана ұғындырып бере аламыз (А.А.Мелик- Пашиев).

Музыкалық білім берудің қоғамдағы педагогика философиясында әр түрлі пікірлер бар: алғашқылары, музыканы жеке тұлғаның көркемдік, әсемдік, құндылықтың дамуына әсер ететін құрал ретінде қараса, енді біреулері, музыкалық білім беруде жеке тұлғаны ең алдымен музыкалық өз құндылықтарын түсіндіру негізінде тәрбиелеу керек дейді.

Сондықтан да, бүгінгі таңда музыкалық білім процесінде музыканы жалпы қоғамдағы жеке тұлғаның жан-жақты дамуына мүмкіншілік туғызатын ерекшелік ретінде қарастырады.

Музыка өнерінің тұлғалық - өзгертушілік қызметін мынадан көрінеді: оқышының қандай музыкалық шығармашылықпен айналысқанына қарамастан, оның шығармашылық мінезінің қалыптасуына ықпал етіп, тұлға ретінде дамытады. Музыкамен шұғылдана отырып оқушы сезімдік, ерік-жігерлік, интеллектуалдық қасиеттерді бойына жинайды, мінез-құлқында өзгерістер жүреді.

Социолог мамандардың зертеуінше, қазіргі таңда музыкаға деген сұраныс жастар арасында алдыңғы қатарда тұр. Бірақ та, мына мәселеге көңіл бөлу керек: поп музыкалар кең қанат жаюға, ал, классикалық, халықтық үлгідегі шығармалар аз сұранысқа ие болып отыр.

Сондықтан да музыка мұғаліміне қойылатын талап та жоғары:

Біріншіден, оқушыларды алғашқы сабақтан, бірінші сыныптан бастап отандық және әлемдік музыка мәдениетімен таныстырып, осы құндылықтарды олардың бойына, эстетикалық ләззатану арқылы музыкалық ой-өрісін кеңейте отырып тәрбиелеп, оқыту керек.

Екіншіден, мұғалімнің өзі де поп музыкалардың ең озық үлгілерінің жанрлық, стильдік бағыттарын зерттеп, сабақта халықтық, классикалық музыкалармен бірге салыстырып оқушыларға түсіндіре білуі керек.

Адамзат техникалық ойлауға көшіп отырған ХХІ ғасырда, көркемдік ойлау жүйесін дамытуға деген сұраныс өзінен-өзі туындайды. Өйткені адамдық негізінің ең басты критерийінің өзі – көркемдік ойлау, көркемдік түйсіну, қабылдау екені ақиқат. Сондықтан да, адамды көркемдік, әсемдікке бауылып, айналадағы дүниені, құбылысты көркемдік ойлау арқылы таныстыратын өнер – музыка өнері.

Креативтілік (шығармашылық қаблет)

Баланың креативтілігі – оның шығармашылық қаблеттілігі, музыкалық іс-әрекеті нәтижесінде жаңа туынды жасауға талпынысы, шығармашылық бағыты.

Шығармашылық оянушылық – баланың музыкамен айналысқан кезінде дамитын табиғи форма болып табылады.

Тыңдаушылық әрекеті нәтижесінде музыкалық туындыларды қабылдаудың көптүрлілік, әркырлылық сияқты балалардың алғашқы шығармашылық қаблеттілігі дамып, қалыптасады.

Орындаушылық әрекеті нәтижесінде музыкалық туындыларды саналы түрде өзінше түсіндіріп-жеткізу, талдай білу қаблеті арта түседі.

«Компазиторлық» тәжірибесі әрекетінде балалар шығармашылық бастауында өзіндік музыкалық әсерге бөленіп, музыкалық көркемдікті сезініп алғашқы шағын музыкалық туындыларын жасауға әрекеттенеді.

Осындай музыкалық әрекеті, қызметі нәтижесінде балалар өнер әлеміне бойлай еніп, олардың шығармашылық күш-қуаты дамып, музыка өнерінің құндылығын жан-тәнімен сезініп, сұлулықты түсіне отырып, оны көркем ойлау жүйесіне айналдырып, музыкалық шығармашылықпен көрсете алады.

Эмпатийлік қаблет

Эмпатийлік қаблет – адамдармен қарым-қатынас негізінде **іске асатын** сезімділік, бір-біріне деген ақ көңілділік, шынайлық қасиеттер. Эмпатийлік музыкалық сабақ үрдісінде **диалог** арқылы яғни өз-ара тілдесу кезінде көрініс береді.

XX ғасырда музыкалық білім беру педагогикасында эмпатийлік басты өзекті мәселеге айналып отыр. Өйткені сезімділік, шынайылық, әсерленушілік, адамгершілік сияқты қасиеттерді дамыту музыкалық педагогиканың негізгі ұстанымы.

Қорыта айтқанда, баланың музыкалық қаблетін дамытып, аша түсетін, оның тұлғалық қалыптасуына әсер ететін музыкалық, креативтік, эмпатийлік қасиеттер бір-бірімен тығыз байланысты. Бұл үшеуі – музыкалық қаблеттілікті әр қырынан дамытып, әсер ететін және бір-бірінен ажырамайтын біртұтас жүйе деп қарастырған орынды.

Барлық музыкалық-педагогикалық үрдіс, музыка мұғалімінің бүкіл шығармашылық іс-әрекеті тек бала тұлғасын қалыптастыруға, оны оқытып, тәрбиелеуге, музыкамен байланысын дамытуға бағытталуы тиіс.

МУЗЫКА МӘДЕНИЕТІ ЖӘНЕ ҰЛТТЫҚ ДӘСТҮР

Қазактың халықтық музыка өнері саласында шалқар сахара, дарқан даладай мол көсіліп, кең тараған бір жанр бар. Ол - ән. Көркем де келісті, шымыр да шыншыл, бүкіл болмысымен биязы әрі мазмұнға бай қазақ әндері халықтың ұлттық дәстүр сипатын айқын аңғартатын үлкен фактор болып табылады. Ән табиғатынан халық тарихымен бірге туып, етене өскен өнер қырын, сол өнердің ел өмірімен еншілестігін, үндестігін көреміз.

Әрбір ұлттың өзінше өмір сүру қалпы, тұрмыс-тұрқы, әдет-ғұрыптық өзгешелігі, психикалық-мінездік ерекшеліктері, түсінік-пайымдары оның өнер өрісіне үлкен әсер ететіні белгілі. Музыка өнеріндегі бұл құбылыс халықтың сол құпиясын әр алуан салада, әр түрлі бояуда әшекелейді.

Қай халық болсын езінің ұлттық өнері мен дәстүрін аса бір ыждағаттылықпен дамытуға тырысады, оны жана дәуір, жана заман әкелген жаналықтармен сабақтастыра отырып байытады. Қазақ музыка шығармашалығын байырғы негізгі түрлері халық әндері, эпостық шығарма, аспаптық музыка болды. Ән-күйді қазақтың халық шығармашалағының шыңы деуге болады. Оның тамаша үлгілері. Көрнекті халық композиторларының асқақ туындылары ұлттық классикалық музыканың негізін қалады. Ал халқымыздың ғасырлар бойы калыптасқан фольклорлық мұрасы қазіргі профессионалдық музыка салаларының дамуына тікелей зор ықпалын тигізіп отыр.

Жана дәуір жана туындыларды талап етті. Профессиналдық музыканың бұрын-соңды халқымызға белгісіз жанрлық түрлері, орындаушы коллективтер, вокалдық әншілік мектеп, хор айту мәдениеті, музыкатану саласы қалыптасты. Ұлттық табиғи дәстүр дамуынан тыс пайда болған бұл салалардың халық мұрасынан нәр алып калыптасып, дамығанын еске ала отырып, біз тек төменде аталатын әрбір салаға кысқаша тоқталып өтпекпіз. Бұл тарау негізінен ән, ұлттық ән дәстүрі, ән өнерінің жаңалық ерекшеліктеріне арналады.

Солардың бірі - вокалдық өнер яғни ән салу. Халқымыздың дәстүрі бойынша әнді домбыраның сүйемелдеуімен және сүйемелдеусіз жеке де немесе бірнеше кісі қосылып та орындаған. Әсіресе жеке ән салу мейлінше мол тараған. Халқымыздың әншілік мәнері жеңіл де әдемі. Қоңыр да шырқау әуезімен, жарқын да шалқымалы ашық сазды үнімен айрықшаланады. Әдетте әншілер әнді бір-бірінен ауызекі түрде үйреніп қабылдайтын. Бұл ұлттық ән салу өнеріндегі негізгі бір ерекшелік болып табылады. Жиырмасыншы, әсіресе отызыншы жылдары, қазақтың байырғы унисондық бір дауысты, жеке айтылатын ән дәстүріне жаңалықтар кіре бастады. Ән тұңғыш рет фортепиано, симфониялық оркестр, басқа да түрлі аспаптар сүйемелдеуімен айтылатын болды.

Қазіргі кезде республикамызда қалыптасқан ұлттық вокалдық-әншілік мектеп бар. Белгілі музыкалық оқу орнынан ән жөнінен тиісті білім алған вокальдық әнші, орындаушы мамандар қатары молайды, олардың профессионалдык шеберлік ерекшелігі айқындалды. Халық арасынан шыққан табиғи дауысты талантты әншілер музыкалық оқу орнында ән өнерімен маманданып, вокалдық пысықтау, жаттығу арқылы дауыс ауқымын кеңейтіп, әншілік үн күшін, регістрлік үн қатарын арттырды. Сол сияқты вокалдық өнерде дауыстың кібіртіктігін, кедір-бұдырын жоюға және оның үн тегістігін қалыптастыруға да назар аударылды. Сөйтіп, заман талабына сай қалыптасқан вокалдық ән салу мектебі тек дәстүрлі ұлттық орындау арқылы ғана танылып жүрген қазақ әншілерінің өрісін кеңейтіп, орындаушылық мүмкіндігін арттырады. Бұл арада ән салу түрлері екі саласының бірі артық, бірі кем деген ұғым тумаса керек. Халқымыздың мәдени өмірі үшін бұл салалардың әрқайсы да - әнді бір-бірінен ауызекі түрде үйренетін ұлттық мәнердегі әншілік те, музыкалық оқу орнынан білім алып, жетіліп, қалыптасқан вокалдық әншілік те өздігінше бағалы.

Қазіргі таңда үздік вокалдық әншілер дүниежүзілік классикалық музыкалық шығармаларды орындау дәрежесіне қол жеткізді.

Күләш Байсейітова, Шабал Бейсекова, Байғали Досымжанов, Ришад Абдуллин, Кәукен Кенжетаев, Бибігүл Төлегенова, Роза Жаманова, Ермек Серкебаев, Әлібек Дінішев, Нариман Қаражігітов, Қорлан Халиламбекова, Рахима Жұбатырова, Ғафиз Есімов, Шора Үмбеталиев сынды республикадағы вокалдық үлгінің көрнекті өкілдерінің өнері тек елімізге ғана емес, шетелдерге де аян.

Осы орайда бұрын қазақ халқының хор айту өнері болды ма, болса қандай деңгейде еді деген заңды сұрақ туатыны да сөзсіз. Әдетте, бұрын Орта Азия халықтары сияқты казактардың да хор айту өнері болған жоқ деседі. Алайда бұлай деп кесіп-пішіп айту ағаттық болар еді. Қосылып ән салу жайын әңгімелегенде, бұл жанрдың халықтық негізіне назар аударған жөн. Мәселен, халқымыз жиын-тойларда қосылып ән салуға селқос қарамаған, ойын-кештерде екі жаққа бөлінісе кетіп, бірі бастап, қалғандары қостап, әншілерге дем беріп отырған. Бұл жайлар «ертеде қазақта хор өнері атымен болған жоқ» дейтіндердің пікірін теріске шығарады. Халқымызда қосылып ән салу дәстүрі ежелден болған. Міне, сол дәстүр негізінде түрлі эволюциялық белестерден өтіп, қазіргі кезде республикамызда хор айту өнері, хор жанры жан-жақты дамып отыр.

Қазақтық мемлекеттік хор капелласының құрылуы, ұйымдасуы осы айтылғандардан жарқын айғағы іспетті. Хор өнерінің қол жеткен табыстары әңгімелеп отырған ұлттық дәстүріміздің каншалықты жаңарып, байығанын көрсетеді.

Пайдаланылған әдебиеттер

- Абдуллин Э.Б. Музыкалық білім беру теориясы мен практикасы. – Алматы: Рауан, 2015. – 256 б.
- Айтмұхамбетова Б.С. Вокалдық педагогика негіздері. – Алматы: Қазақ университеті, 2017. – 198 б.
- Әбілқасымова А.Е. Педагогика. – Алматы: Білім, 2018. – 312 б.
- Базарбаева М.Қ. Музыкалық психология. – Алматы: Нұр-Принт, 2016. – 224 б.
- Байтұрсынұлы А. Әдебиет танытқыш. – Алматы: Атамұра, 2014. – 352 б.
- Бейсенова Г.Т. Музыкалық тәрбие әдістемесі. – Алматы: Дарын, 2019. – 176 б.
- Дүйсенбекова Л.М. Эстрадалық вокал әдістемесі. – Алматы: Өнер, 2020. – 210 б.
- Жарықбаев Қ.Б. Психология. – Алматы: Қазақ университеті, 2016. – 304 б.
- Жұбанов А.Қ. Қазақ музыкасының тарихы. – Алматы: Дәуір, 2013. – 400 б.
- Қалиев С.Қ. Жалпы педагогика. – Алматы: Мектеп, 2017. – 288 б.
- Қожахметова К.Ж. Музыкалық білім берудегі инновациялық технологиялар. – Алматы: Эверо, 2021. – 190 б.
- Молдабекова С.А. Вокалдық өнердің теориясы мен практикасы. – Алматы: Полиграфия-Сервис, 2018. – 240 б.
- Нұрғалиева Г.К. Білім берудегі жаңа технологиялар. – Алматы: Ғылым, 2015. – 220 б.
- Оразбаева Ф.Ш. Қазіргі білім беру технологиялары. – Алматы: РБК, 2019. – 260 б.
- Сейтқазиева А.М. Музыкалық қабілетті дамыту әдістері. – Алматы: Арман-ПВ, 2016. – 168 б.
- Тұрғынбаева Б.А. Дамыта оқыту технологиялары. – Алматы: Зияткер, 2018. – 232 б.
- Уәлиев Н.Қ. Сөйлеу мәдениеті және дикция. – Алматы: Санат, 2014. – 144 б.

МАЗМҰНЫ

- ✧ БЕКБЕРГЕНОВА ПЕРИЗАТ ЕСЕНГЕЛЬДИЕВНА
- ✧ АХМЕТОВА ТОЛКЫН ДИЛЬДАЕВНА
- ✧ ДАУРЕНБЕКОВА ГУЛБАГИЛА МАРАТКЫЗЫ
- ✧ ӘБДРЕЙ ИНДИРА ӨМІРБЕКҚЫЗЫ
- ✧ ҒАНИБАЕВ ЖАНХОЖА БАХЫТОВИЧ
- ✧ ТУЛЕГЕНОВА ДАМЕТКЕН АСЕМБАЕВНА
- ✧ РЗАХАНОВА БҰЛБҰЛ РЗАХАНҚЫЗЫ
- ✧ ТУРЕШОВА КУНЗИРАШ
- ✧ АМАНТҰРЛЫ АҚМАРАЛ БІТІМБАЙҚЫЗЫ
- ✧ ЖАНЖИГИТОВА ГУЛЬШАТ АТАПКЕЛОВНА